

Zapad 17 – Vad hände egentligen?

av Christer Holm

Résumé

This is an analysis of the Russian military exercise “Zapad 17” that took place in September 2017. The Exercise was surrounded by a lot of speculation concerning its size and objectives from a large number of countries and media creating expectations, almost all of which turned out to be wrong. Zapad 17 was a normal military district exercise, similar to those that have been going on for years in Russia, but due to limited information and lack of knowledge concerning Russian military forces the image of the exercise was blown out of proportion. Russia did nothing to correct this since it is in the interest of Russia to create an image of fearful military capabilities. But even if Zapad 17 was a normal exercise it also showed that Russia has managed to improve its military capabilities significantly since the war against Georgia 2008. The Russian powerful prioritization of its military forces above anything else has given results--not as fast as Moscow wants and not as much, but impressive enough. The work is still ongoing, and Russia is now re-establishing operational capabilities in Europe that NATO has large problems to challenge. The Ongoing Russian wars in Ukraine and Syria also make it possible for Russia to test and refine its new weapon systems and capabilities. Russia is now coming back as a military opponent with capabilities we have to be able to meet.

DEN STORA RYSKA militärområdesövningen (miloövningen) Zapad 17 genomfördes den 14-20 september 2017. Sällan har en rysk förbandsövning varit så omskriven och så många farhågor framförda kring dess genomförande. Denna artikel avser att klara ut vad som hände, varför det hände samt förklara varför dessa farhågor inte visade sig stämma. Genomgången koncentreras till Rysslands deltagande och roll i Zapad och de vitryska stridskrafterna kommer bara att omtalas då de belyser Rysslands agerande. Focus ligger på markstridskrafterna.

Vad var Zapad 17?

Miloövningen Zapad (som betyder väst) är en av de årligen återkommande miloövningarna i Ryssland sedan 2009. Varje år genomförs en sådan enligt ett roterande schema. Milo

Väst har tidigare övats 2009 och 2013. Nu var det dags igen. Med andra ord har det varit känt i åtta år att om Ryssland genomför den övningsverksamhet man annonserat skulle Zapad 17 inträffa 2017.

De andra tre milostaberna, östra, centrala och södra, kommer att öva 2018, 2019 och 2020 innan det blir dags för Milo Väst igen 2021. Självklart kan Ryssland avbryta denna serie och planera om men med nuvarande planering kommer det att bli så här.

Ryssland har i praktiken ett femte milo. Förenade Strategiska Kommandot Norr, även ibland kallat Arktiska kommandot, är ett milo men har inte fått den titeln. Kommandot övade också under Zapad 17. Mycket av detta förhållande kan bero på att större delen av kommandots territorium tillhörde Milo Väst fram tills 2014 då det etablera-

des. Dessa fem milon bildar fem Förenade strategiska kommandon¹ som troligen aktiveras i krig eller under kris som bedöms leda fram till krig.

Övningsserien med miloövningar uppstod ett år efter kriget mot Georgien 2008. I det kriget nådde Ryssland troligen sina operativa mål, men kriget visade även hur pass nedgången den ryska krigsmakten var och erfarenheterna lades till grund för den satsning vi sett på krigsmakten sedan dess.

Ett av de viktigaste motiven för landet att genomföra miloövningar är att i Ryssland anses den operativa nivån vara den som har störst betydelse. Detta genomsyrar all verksamhet. I Sverige bygger vi våra förmågor underifrån med att utbilda soldater för att sedan skapa grupper, plutoner, kompanier, bataljoner o s v. I Ryssland är de personliga färdigheterna också viktiga, men förmågan att kunna koncentrera stridskrafter till ett operationsområde med fungerande ledningssystem, transporter och underhåll är avgörande även om förbanden i sig inte nått den högsta utbildningsnivån. Detta är en av de stora erfarenheterna från andra världskriget och är fortfarande giltigt.

Zapad skiljer sig från de andra miloövningarna i ett viktigt avseende. När man övar i Milo Väst omfattas inte bara Ryssland utan även Vitryssland. Anledningen är att Ryssland och Vitryssland bildar en unionsstat. Unionsstaten växte fram under andra halvan av 1990 talet och innebär bland annat ett omfattande militärt samarbete och ömsesidiga åtaganden. I praktiken är det så att om unionsstaten angrips från väst, underförstått av Nato, kommer Ryssland att framgruppera stridskrafter till Vitryssland för att tillsammans med Vitryssland avvärja angreppet. Vitryssland fungerar med andra ord även som en buffert för Ryssland. Skulle Ryssland av någon anledning välja ett preventivt angrepp

västerut måste ryska förband genomföra i princip samma framgruppering.

I Zapad 17 ingick att öva hur vitryska förband skulle underställas ryska staber i händelse av angrepp på unionsstaten.

Övningsförutsättningar för Zapad 17

Alltsedan 1990-talets början har de flesta försvarsmakter fokuserat på internationella insatser och s k terroristbekämpning. Ryssland har, med sin bakgrund i de två tjetjenska krigerna och alla oroligheter i Kaukasus under ännu längre tid, haft sin variant av terroristbekämpning som fokus. Ser man närmre på hur ryssarna genomför detta finner man att stor del av deras taktik för denna verksamhet är samma taktik som vid bekämpning av konventionella stridskrafter. Omfattande insatser av stridsfordon med massivt understöd av indirekt eld och flygunderstöd har i sina övningsförutsättningar haft att de avsåg terroristbekämpning. Det har till och med hänt att insats med ICBM skett mot terroristmål!

Ryssland är inte ensam om detta. Ukraina har fram till helt nyligen kallat det sedan fyra år gamla kriget mot Ryssland för en ”terroristoperation”. För Ukrainas del finns det dock rent juridiska skäl till detta då ett erkännande av de faktiska förhållandena skulle kunna ge Ryssland möjlighet att öka stridsinsatserna då Ukraina förklarar ”krig” mot Ryssland. Dock har Ukraina långt före kriget i sina fåtal förekommande förbandsövningar haft motståndare som kallades för terrorister. Precis som i Ryssland valde man då att bekämpa dessa med stridsvagnar, artillerield och flygunderstöd som om ”terroristerna” var en konventionell motståndare.

Den ryska hotbilden har fram till att uppbyggnaden av den ryska krigsmakten tog fart varit att hotet främst kom från söder.

Det var därför kraftsamlingen låg i Milo Syd. Några år efter kriget mot Georgien började uppfattningen svänga till att hotet främst kommer från Nato i väst, och följaktligen har milo Väst blivit det milo som får den största resurstilldelningen. Man kan ifrågasätta hur den analysen egentligen är konstruerad, då Nato under hela perioden tappat i resurser och förmågor. Möjligen har det långa kriget mot Ukraina bakats in i analysen och bidragit till en hotuppfattning avseende väst.

För att öva milo Väst konstruerades ett scenario där tre fiktiva länder etablerades. I västra Vitryssland fanns landet ”Veisnorija”, Litauen med delar av Lettland döptes om till ”Vesbajia” och norra Polen avdelades för landet ”Lubenija”. Från dessa tre länder angrep ”terrorister” unionsstaten och främst Vitryssland. Ser man till hur terroristerna angrep så står det klart att det hela bara är en omskrivning för Nato. Bland annat sköt terroristerna under hela övningen mängder av kryssningsrobotar mot unionsstaten.

I det aktuella operationsområdet ligger en region som har utomordentlig stor betydelse för både Ryssland och Nato. Området mellan Kaliningrads Oblasts östra spets och Vitrysslands västra kallas för Suwalki-korridoren. Om Nato behärskar denna är Rysslands stridskrafter i Kaliningrads Oblast avskurna från landförbindelse med moderlandet. Om Ryssland behärskar denna blir Litauen, Lettland och Estland avskurna från landförbindelse med övriga Nato. Tveklöst kommer varje operation i detta område av Europa mellan Nato och Ryssland till stor del att handla om vem som behärskar Suwalki-korridoren.

Sammantaget är det så att Ryssland/Vitryssland formellt övade att försvara sig mot ett angrepp från Nato. Men övade man även anfall västerut som många farhågor skissade på?

Farhågor kring Zapad 17

Tidpunkten

Även om det varit länge känt att Zapad skulle genomföras så har själva tidpunkten till september diskuterats. Sverige genomförde Aurora den 11-29 september, och därmed skulle bägge dessa stora övningar genomföras samtidigt. Det har ibland spekulerats i att Ryssland avsiktligt lagt Zapad parallellt med Aurora. Detta är med stor sannolikhet fel.

Den ryska krigsmaktens övningsverksamhet styrs av tre viktiga faktorer. Den första är ut- och inryckningen av värnpliktiga. Ryssland har fortfarande en mycket stor del värnpliktiga i sina förband. Inom markstridskrafterna är dessa strax under hälften av alla soldater. Till skillnad från Sverige där utryckning tidigare kunde ske ett visst datum och inryckning ett annat beroende på vilken kategori personen tillhörde så har Ryssland en mycket längre period för denna process. Inkallelser tar längre tid och med världens största land tar även transporter mycket lång tid. Ryssland använder fortfarande till övervägande delen, precis som Sovjetunionen, den så kallade Extraterritoriella principen för placering av värnpliktiga. Normalt får man inte göra värnplikt vid förband i hemorten utan sänds iväg till andra delar av landet.² Det klassiska är att kommer man från västra Ryssland gör man värnplikt i Sibirien. Däremot är man efter avslutad värnplikts-tjänstgöring krigsplacerad i hemorten. Hela värnpliktsrotationen tar tid och engagerar alla förband.

Det andra faktum som styr är indelningen i sommar och vinter. I Ryssland är det i förväg beslutat när dessa två årstider inträffar. På hösten och våren genomförs därför vid alla förband omfattande åtgärder för att ställa om till annan årstid. Detta är hårt styrt och tar flera veckor. Garnisoner ska säkerställa

att man har bränsle för hela vintern och att förbanden kan fungera om man blir tillfälligt isolerad av vädret. Vid förbanden ska alla fordon och vapen ställas om för vinter- eller sommarförhållanden. Det innebär bland annat att alla fordon ska byta oljor och smörjas. Vid ett förband gäller det inte bara de fordon som är i bruk (jämför med en svensk GU-bataljon) utan alla fordon som tillhör förbandet. Det innebär att all krigsmateriel oavsett om den används eller inte måste åtgärdas. Krigsmaterielen är betydligt större till numerären än utbildningsmaterielen.

Andra åtgärder är att man vid förbanden byter till mer kaloririk kost, och att hälsoundersökningar med vaccinationer mot förkylningar ingår.

Under och vid slutet av genomförande sker inspektioner från högre staber att allt gått rätt till och det anmäls uppåt i ledningskedjan att förbanden är klara för vinter/sommar.

Vinterförberedelserna sker i oktober i Ryssland, vilket styr genomförandet av Zapad till innan dess.

Den tredje faktorn är själva utbildningssystemet. Det är upplagt så att förbanden ska nå sin högsta utbildningsnivå under sommarperioden då vädret inte begränsar möjligheterna till övning. Naturligtvis utbildar Ryssland även på vintern, men ryska vintrar är svåra i de flesta delarna av landet och försvårar verksamheten.

Baserat på dessa tre faktorer faller det ut att de flesta förbanden går till sina slutövningar i september oavsett om det är miloövning eller bataljonsövning.

Antal deltagare

Mycket har skrivits om antalet deltagare i Zapad 17. Skillnaderna mellan vad man i väst ofta fört fram och vad man hävdar från rysk/vitrysk sida är stora. Vad var rätt?

Frågan om antalet deltagare är direkt kopplad till Wiendokumentet som Ryssland

skrivit under. I detta framgår att om en övning omfattar mer än 9 000 man måste den anmälas till de andra signatärstaterna, och om övningen omfattar mer än 13 000 man måste man bjuda in observatörer. Det finns gränser även för materiel och särskilda övningar som luftlandsättning. Trots att avtalet inte kräver detta valde Vitryssland att bjuda in observatörer. Ryssland valde en betydligt mer snäv presentation. Den vitryska åtgärden ska ses som en del i landets strävan till bättre kontakter med bl a EU.

Wiendokumentet omfattar bara mark- och flygstridskrafter. Det innebär att oavsett hur många fartyg som deltar i en övning räknas inte deras besättningar eller basförband in.³ Inte heller räknas paramilitära förband som ryska nationalgardet med sina ca 400 000 man in. I Zapad deltog en del marina stridskrafter. Vad gällde nationalgardet finns uppgifter om att det på olika sätt skulle ha deltagit men inga uppgifter om att delar av detta ska ha framgrupperats till övningsområdet.

Det är den anmälande staten som klarar ut vilket övningsområde som stridskrafterna ska öva i. Det är här som ett av de stora problemen uppstår. Ryssland och Vitryssland angav ett område i Vitryssland och strax norr därom till i höjd med Ladoga samt Kaliningrads Oblast som övningsområde. Detta område omfattade de tio övningsfält som verksamheten var förlagd på. Ryssland och Vitryssland anmälde att inom detta område skulle 12 700 man öva.

Från västlig sida, inte bara Nato utan även många fristående bedömare, medier m fl, framfördes att detta var fel. Zapad skulle omfatta ett betydligt större område och upp till 100 000 man skulle delta.⁴ Från ukrainsk sida kom ännu större siffror på upp till 300 000 man. Denna uppfattning var naturligtvis starkt påverkad av det över tre år långa krig som Ryssland fört mot Ukraina.

Wiendokumentet har inga bestämmelser för hur stort eller litet ett övningsområde får vara. Det beslutar den anmälade staten. Däremot anger dokumentet att verksamheten i övningsområdet ska stå under ”a single operational command”. I detta fall milostaben för Milo Väst.

Från västligt håll har man för att få fram de höga siffror man bedömt som deltagare i Zapad valt att se nästan hela västra Ryssland och Vitryssland som ett övningsområde. Förband som övade samtidigt i norra Ryssland, i milo Syd och till och med i milo Center och Öst har ibland räknats in i övningen Zapad.

Mot den uppfattningen måste man ställa ett antal frågor.

- Förband som övade i Nordväst lyder inte under milo Väst utan under det ”Förenade Strategiska kommandot Norr”. Alltså inte under ”a single operational command”. Samma sak gäller för förband i de andra milona. Varför ska de då räknas in när Wiendokumentet inte kräver detta?
- Hur kan en landstigning med ett kompani på en ö i Ishavet kopplas till en operation mot Nato i Baltikumområdet?
- Om järnvägstrupper i milo Syd övar att reparera en bro, har det med Nato i Baltikum att göra?
- Om en pansardivision i milo Center övar, dessutom inte på samma datum som Zapad, har det koppling till Zapad?
- En luftförsvarsövning på Kamtjatka som sammanfaller till tiden med Zapad, har den verkligen med Zapad att göra?

Svaret på dessa frågor kommer från chefen för Milo Väst, generalöverste Andrej Kartapolov:

Ett antal länders militära chefers uttalanden om att fler än 100 000 militärtjänstgörande kommer att delta i övningen är helt grundlösa. Det är bara så att sommarövningsperioden för de ryska väpnade styrkorna pågår för fullt, och alla förband befinner sig på övningsområden och genomför bataljons- eller kompaniövningar.⁵

När det gäller siffror på den nivån har sannolikt generalöversten rätt.

Men varför har Ryssland inte tidigt gått ut med tydligare information och förnekat dessa siffror? Det har varit några kommentarer från Moskva men inte i någon omfattning indikerande att man känt sig oskyldigt beskylld. Det är sannolikt så att det faktiskt ligger i Rysslands intresse att länder i väst och olika kommentatorer spelar upp det ryska hotet. Ryssland vill uppfattas som en militärt stark motståndare, och uppgifter som spridits är bara till Rysslands fördel.

Finlands försvarsminister Jussi Niinistö har kanske tydligast kommenterat⁶ detta. Med att reagera så högljutt har ”western countries swallowed the bait completely” som Moskva lagt ut i sitt informationskrig med Nato.

Järnvägstransport

Redan tidig⁷ under 2017 förekom uppgifter om att Ryssland skulle ha beställt 4 162 flakvagnar för järnvägstransport till Zapad. Många kommentatorer påtalade att detta är avsevärt fler än som behövs för den styrka som skulle öva. Kommentatorerna hade rätt men uppgiften i sig var feltolkad.

Siffran är utbruten ur sitt sammanhang och det saknas information kring hela beställningen. Senare har framkommit att siffran omfattade transporter under hela 2017 och både fram- och tillbaka. Ryssland har fler övningar i Vitryssland än Zapad. Tar man hänsyn till detta är det beställda antalet

flakvagnar helt rimligt i förhållande till det transportbehov som Zapad hade.

Inte heller här valde Ryssland att dementera de rykten som florerade.

Omfattningen av deltagande förband

Omfattande spekulationer föregick Zapad om vilka förband som skulle delta. Bl a angavs förband på arménivå med tilläggen ”stora delar av”. Intrycket av många spekulationer var att man trodde att arméer skulle röra sig västerut.

Troligen beror spekulationerna på att man inte har klart för sig att den ryska armén är en mobiliseringsarmé och för att kunna sätta in formationer av arméstorlek måste omfattande mobilisering genomföras. Se nedan avseende mobilisering.

I verkligheten är det staberna för dessa förband som engageras och under dessa staber finns det andra staber och bataljonsstridsgrupper. Inga ryska förband ovan bataljonstorlek har i sin helhet deltagit i Zapad.

För att exemplifiera hur bilden i verkligheten kan se ut ska vi titta på 1. gardespan-sararmén. GPA 1 sattes upp för bara några år sedan och omfattar fyra förband; MD 2 (Taman), PD 4 (Kantemirovsky), StrvB 6 och GMotkB 27⁸ förutom alla understöds och underhållsförband. GPA 1 har officiellt i januari 2018 24 435 man.

Personalstyrkan som anges är den till armén tilldelade personalnivån enligt vad vi i Sverige skulle kalla P-tabell. Det är så många soldater som maximalt kan finnas vid denna armé. Det är inte krigsnivån för en pansararmé utan GPA 1 precis som alla andra förband är i fred ett kaderförband men med ganska hög bemanning. Har då GPA 1 24 435 man? Med allra största sannolikhet inte. Krigsmakten i Ryssland har stora vakanser (se nedan) och dessa finns

vid alla förband. Det är en strävan att inte berätta hur stora vakanserna är på förbanden men då och då berättas hur stora de kan vara totalt. En erfarenhet från besök vid och inspektioner av förband i Ryssland, men inte bara där utan vid förband i alla f d Sovjetrepubliker, är att förbanden har färre antal soldater än det man uppger och ibland avsevärt färre. Undanglidande svar om att soldaterna är just den dagen någon annanstans än vid förbandet förekommer frekvent. Situationen har blivit bättre de senaste åren men har åter försämrats.

Ett annat faktum är att vid GPA 1 är de två divisionerna inte organiserade enligt ”normal” organisationsstruktur för en pansar- eller motoriserad division. Bägge saknar ett regemente. 2. Motoriserade skyttedivisionen saknar ett Motskreg och 4. pansardivisionen ett Strvreg.⁹ Det är oklart varför detta är så men en förklaring är att dessa två divisioner var under flera år reducerade till brigader men vid uppgraderingen till tidigare status räckte möjligen inte tillgänglig personal till för en full division. Fenomenet är inte unikt. Till exempel är alla fyra luftlandsättningsdivisionerna reducerade med ett fallskärmsregemente och har bara två vardera.

Ytterligare ett faktum som påverkar bedömningen av GPA 1 är frågan om hur många kontraktsanställda kontra värnpliktiga soldater man har. Siffran anges aldrig men ett snittvärde är omkring 40 procent värnpliktiga.¹⁰ Detta i sin tur innebär att 40 procent av de bemannade förbanden i divisionerna, men även i arméns alla andra förband, inte är direkt insatsbara enligt rysk uppfattning.

När uppgifter kom att GPA 1 ska delta i en övning var det med andra ord långt ifrån en full pansararmé som skulle delta.

Ryssland har varken före eller efter Zapad officiellt listat vilka förband som deltagit. Analysen av detta är därför baserat på information från en mängd öppna källor som

sammantaget bedöms ge en bra men kanske inte fullständig bild.

Övades anfall eller försvar?

Det har från många olika bedömare, till och med efter det att Zapad var över, framförts att man genomförde en övning som syftade på anfall västerut med möjligt anfallsmål Baltikum och Sulowaki-gapet och ibland till och med ett omfattande anfall mot en mängd länder i norra och västra Europa. I det sistnämnda fallet skulle detta ske med flyg och roboteld.

Ser man till övningens omfattning och innehåll är det svårt att driva tesen att övningen syftade till en invasion av Nato-territorium. Avdelade resurser var alldeles för små i Zapad 17 för ett sådant scenario, och vad som faktiskt genomfördes på övningsfält, till sjöss och i luften styrker uppfattningen att det i första hand var en försvarsoperation.

Enstaka flygföretag, även sådana som hade kunnat bära massförstörelsevapen, förekom utanför operationsområdet och kunde ha varit knutna till övningen men dessa typer av företag övas kontinuerligt vid fjärrflyget. Därtill kommer att de företag som förekom knappast skulle ha kunnat penetrera Natos luftförsvar.

Men det är ändå en berättigad oro. Detta genom att det som övades var färdigheter som också används vid en offensiv operation. Tar man bort momenten hejda och slå så är allt annat även det man gör vid försvar. Övningen Zapad stärkte förmågor som kan användas i bägge scenariorna.

Vad hände egentligen?

Zapad genomfördes den 14-20 september. Men redan den 15 augusti började ryska ingenjörförband tillföras Vitryssland. Varför just dessa förband behövde framgrupperas

en månad innan övningen har inte uppgetts men sannolikt var detta för att förbereda övningsfält och uppställningsplatser. Den 20 augusti började de första ryska artilleriförbanden anlända till Vitryssland och den 21 augusti inleddes förövningar med logistikförband som skulle komma att pågå ända till övningens start. Den 23 augusti började förövning med både ryskt och vitryskt flyg, där bland annat landning på vägbaser ingick. Vitryssland uppgav att ombasering av ryska flygförband till vitryska baser var klart den 12 september.

Med andra ord var inte Zapad en tillämpad övning som inleddes med att fienden angrep och förbanden först då larmades. Förutom att Zapad var slutövning för Västra Milo var det också ett fönster mot omvärlden (även om man inte ville ha observatörer vid alla moment) samt en uppvisning för de bägge ländernas politiska ledningar. Acceptansen för att saker kan gå snett eller att misstag kan ske inom en sådan här verksamhet är mycket låg i Ryssland och Vitryssland, och chefer är högt motiverade för att säkerställa att allt blir perfekt.

Det kan redan här vara på sin plats att beskriva skillnaden mellan hur Ryssland genomför sina stora övningar jämfört med Sverige. I Sverige övar vi för att slutligen pröva att allt fungerar genom att ha tillämpade övningar där chefer och förband ska lösa stridsuppgifter i okänd terräng och under nya förhållanden. Givetvis sker rekognosering och planering före stora övningar av en mängd skäl som markskador, civil samverkan, säkerhet etcetera men tanken är att förbanden ska agera utanför kända ramar.

I öst är det inte riktigt så. Övningar sker oftast på övningsfält. En av anledningarna är att omfattande stridsskjutningar ingår som huvudmoment. Den andra anledningen

är att deras övningar oftast är vad vi skulle kalla formella. Man ska genomföra anfall och försvar på kända platser och med kunskap om var mål dyker upp och under strikt kontroll. Syftet är mer att se att förbanden kan lösa sina uppgifter på det sätt som reglementet förespråkar och med rätt tidskrav och träffresultat. Ryska förbandschefer (och andra chefer, Vitryssland och Ukraina som exempel) förväntas uppnå ställda tids- och träffkrav samt driva på verksamheten. De förväntas inte finna andra lösningar på ett taktiskt problem och gå utanför vad order anger. Ser man dessa övningar som observatör framstår de ofta som skickligt genomförda uppvisningar och inte som tillämpliga övningar.

Inte all övningsverksamhet i Ryssland är av denna art. Sedan Afghanistankriget är man medveten om att förmågan att improvisera och hitta andra lösningar också är eftersträvansvärd, men det blir oftast vid specialförbanden, spetsnaz- och luftlandsättningsförbanden där detta förekommer. Huvuddelen av markstridskrafterna är stridsvagns- och motoriserade skytteförband, och där följer man reglementet mycket mer strikt. Utvecklingen i taktik och stridsteknik vid dessa förband handlar mer om vad den tekniska utvecklingen medger. Man kan göra saker fortare, träffsäkrare och på längre avstånd men fortfarande på ungefär samma sätt.

När Zapad började skulle förbanden med andra ord visa upp vad de kunde och att man nått ställda krav.

En dag för dag-presentation redovisar vad de olika, framförallt ryska förbanden, genomförde. Förteckningen är inte fullständig, då den bygger på öppna källor och verksamhet som Ryssland absolut vill dölja sannolikt förblivit så. Det finns dock anledning att ytterligare kommentera detta nedan.

Dag 1 torsdag

Zapad 17 startade torsdagen den 14 september med larm till alla förband. De förband som har högst beredskap inom markstridskrafterna¹¹ är luftlandsättningsstrupperna. Delar av tre luftlandsättningsdivisioner (GLLD 76, 98 och 106)¹² larmade bataljoner som förflyttades till stridsområdet. En bataljon ur GLLD 76 genomförde luftlandsättning med tio BMD-fordon.¹³ Delar av 6. stridsvagnsbrigaden påbörjade lastning på järnväg.

Första dagen var framförallt luftförsvarets dag, då fienden sköt mängder av kryssningsrobotar mot unionsstaten och dessa måste bekämpas. Hur många robotar som skulle nedkämpas är inte känt men en källa¹⁴ har angett att bland annat Östersjömarinen var utsatt för sju robotar per minut vilket är en ganska låg siffra mätt mot det ryska luftförsvarets kapacitet att bekämpa mål.

Ryska örlogsfartyg började lämna sina hamnområden skyddade av rök och ryskt bombflyg framgrupperade till Vitryssland.

Cirka 20 st Il-76¹⁵ flög markpersonal till ryska flygstriidskrafter i Vitryssland. Siffran förefaller väldigt hög mot bakgrund av att antalet flygplan som bedöms omgrupperat, visserligen inte är känt, men förefaller inte omfattade.

Dag 2 fredag

Dag två (den 15 september) etableras ett övergripande lednings- och sambandsnät över hela operationsområdet. Detta är en av de viktigare uppgifterna och något som Ryssland allt sedan Georgienkriget med kraft utvecklat.

Strid mot fientliga UAV genomfördes. Kriget i Ukraina och i Syrien har lärt Ryssland mycket kring betydelsen av UAV på stridsfältet. Både försvar mot dessa och bruket av egna är också prioriterade. Bland annat

har Ryssland tagit fram televapenförband just för att störa ut UAV förband och ett av dessa lyckades enligt ryska källor göra just detta i Syrien.¹⁶

Vid markstridskrafterna byggde ingenjörförband pontonbroar för att få fram stridskrafter och NBC-förband lade rök för att dölja dessas förflyttning. Stridsskjutning genomfördes vid vitryska övningsfält med både ryska och vitryska förband, vilket indikerar att de ryska måste ha framgrupperats före övningen. Vid Luga (ryskt övningsfält) skedde stridsskjutning med artilleri understött av Ahkp Ka-52¹⁷ samt med TOS-1 som är ett raketeldkastarsystem som tillförts Västra Milots eldkastarförband (ingår i NBC-brigad 27).

Vid luftlandsättningsförbanden genomfördes spaning och luftförsvar mot UAV. GLLD 76:s bataljon testade nu för första gången de nyligen tillförda BMD-4 och BMD-MTM.¹⁸

Luftförsvar var fortfarande högt prioriterat för marinen och luftförsvaret. Bland flygstridskrafterna tillfördes bombflyg av typen Tu-22 med eskortjaktflyg av typen Su-35 till Leningrads Oblast. Flygoperationerna leddes nu av Flyg- och Luftförsvarsarmé 6.

Dag 3 lördag

Dag 3 (den 16 september) övade två underhållsbrigader (Uhbrig 51 och 69) bärgnings- och reparationsjänst vid övningsfält i Vitryssland och Ryssland.

6. stridsvagnsbrigaden anlände till Vitryssland. Stridsskjutning med artilleriförband i Ryssland och stridsvagnsförband i Vitryssland. Ingenjörförband distribuerade vatten och mat. Ryska ingenjörförband har som uppgift att hitta vattenkällor och från dessa föra fram vatten till förbanden.

Delar av två markrobotbrigader genomförde simulerade skjutningar av Iskander

och SS-21 vid Luga. Målen uppges ha varit fientliga pansarförband. Detta kan vara sista gången SS-21 deltar, då den deltagande brigaden efter Zapad omustrades med Iskander. Ryssland hade i slutet av 2017 utrustat tio markrobotbrigader med Iskander men även lagt ett kontrakt på ytterligare två eftersom man, sedan det ursprungliga kontraktet skrevs, satt upp ytterligare två arméer.

Det finns ingen information om de simulerade robotskotten avfyrades med konventionell eller kärnvapenstridsspets. Troligen var det med konventionell stridsspets då striderna förmodligen nått fasen att fienden var hejdad.

I Kaliningrads Oblast övade något förband strid i bebyggelse och en stridsvagnsbataljon¹⁹ övade anfall. Östersjömarinen övade luftförsvar och minröjning.

Su-34²⁰ anföll markmål och Ka-52 fortsatte att stödja markstridskrafterna vid de ryska övningsfälten.

Dag 4 söndag

Dag 4 (den 17 september) byggde 69. Underhållsbrigaden ett drivmedelsupplag med plats för 120 tankbilar. Detta ska kunna försörja GPA1 med 600 kubik drivmedel. En fullt mobiliserad GPA1 behöver ungefär den mängden bränsle för att fylla upp enbart sina stridsvagnar vid ett tillfälle. Test av nya sambandssystem, inklusive högfrekventa, genomfördes.

Vid nästan alla skjutfält pågick stridsskjutningar med antingen artilleri- eller pansarförband. Anfall med bataljon mot fientlig luftlandsättning förekom. Minst ett trettiotal UAV användes. Luftlandsättningstrupperna byggde stabsplatser.

Östersjömarinen övade ubåtsjakt och ”sänkte” två ubåtar.

Su-24 i Kaliningrads Oblast anföll stabsplatser och Su-25²¹ samt Ka-52 och Mi-28²²

understödde markstridskrafterna vid de ryska övningsfälten.

Dag 5 måndag

Dag 5 (den 17 september) besökte president Putin övningen vid Luga. Det är anmärkningsvärt att president Putin besökte ryska förband i Ryssland och president Lukashenko i Vitryssland besökte vitryska förband i Vitryssland två dagar senare. De bägge presidenterna möttes aldrig under Zapad 17 och intrycket av en ”unionsstat” blir lidande.

Eftersom Putin var på plats visades även materiel som ännu inte levererats till ryska krigsmakten upp. Materiel som T-90M, T-80BVM och BMP-T.²³ Detta i sig är intressant då det för bara ett par år sedan var så att varken stridsvagnstyperna T-90 eller T-80 skulle modifieras och Ryssland hade inget intresse av BMP-T. Istället marknadsfördes den nya generationen stridsfordon T-14, och T-15, Kurganet och Boomerang. Utveckling och produktion av den generationen är uppenbarligen fördröjda av både produktionstekniska och även ekonomiska skäl, och som ersättning renoveras den gamla utrustningen. Faktum är att den stridsvagn som får störst order just nu är den starkt renoverade T-72B3M1.

Även styrd artilleriammunition visades upp. Man sköt Krasnopol som är en 152 m styrd artillerigranat och Smelchak som är en 24 cm styrd granatkastarammunition till 2S4. Krasnopol har funnits under lång tid och var ett svar på USA:s Copperhead. Den har använts i Syrien men inte i Ukraina vad känt är. Smelchak är intressant för systemet 2S4 (precis som 2S7²⁴) har nyligen tagits ut ur reservdepåer och iståndsatts. Dessa tunga artillerisystem som tidigare bedömdes vara utan roll har nu återfått sina uppgifter i nästan samtliga militärområden. Detta

ska kopplas till att huvudmotståndaren är återigen Nato.

Under denna dag genomfördes omfattande stridsskjutningar igen vid i stort sett alla skjutfält.

Luftlandsättningsstrupperna hade denna dag stridsskjutning med bataljon ur GLLD 76 samt fällde en bataljon var ur GLLD 98 och 106.²⁵ Bägge med ca 450 man och 10 fordon i mycket dåligt väder. Luftlandsättningarna eskorterades av jaktflyg.

I Kaliningrads Oblast genomfördes försvar mot landstigning. Landstigande styrka var ett fartyg som hade ett marininfanterikompani, möjligen reducerat, med BTR²⁶.

Inför Putin genomförde flygstridskrafterna understöd till markstridskrafterna med Su-24, Su-25, Ka-52 och Mi-28.

Dag 6 tisdag

Dag 6 (Den 18 september) användes och testades nya televapen och kontrollsystem. Bland annat RB-109A Bylina som automatiserar insatser med televapen på brigadnivå. Den ryska satsningen på televapen är mycket omfattande till antalet system och deras förmågor. Vad som är mindre känt är i vilken omfattning dessa produceras och levereras. Höga chefer vid Nato har offentligt anmält att Ryssland är ledande före Nato på detta område vilket är anmärkningsvärt då just elektronik knappast varit en rysk framgångshistoria.²⁷

Vid Luga sköt denna dag ett markrobotförband en Iskander-K som är kryssningsmissilen i Iskandersystemet. Systemet har sju olika robotar, varav två är kryssningsrobotar. Till skillnad från den ballistiska roboten med en räckvidd av 50 mil har Iskander-K en räckvidd som beroende på vilken kryssningsmissil man använder, når upp till tio gånger längre. Iskander har varit insatt i

kriget mot Georgien 2008 och i kriget i Syrien men ännu inte i Ukraina.

Vid vitryska skjutfält fortsatte stridsskjutningar.

I Kaliningrads oblast skedde anfall med bataljon mot något förband ur luftlandsättningsstrupperna. Det förbandet (ur GLLD 76) flög förmodligen dit före övningen. GLLD 76 fällde en bataljon med tio BMD-4M och BMD-MDM vid Strugie Krasnye.

Östersjömarinen avfyra en kustrobot Bal samt sjörobot från en korvett. Tydligt har fiendens ytstridsfartyg äntligen dykt upp. Intressant är att samma dag sköt Norra marinen en kustrobot Bastion som flög längre²⁸ (och träffade sitt mål) än Ryssland tidigare uppgett dess räckvidd att vara.

Under denna dag inträffar en spektakulär olycka vid Luga. En Ka-52 under flygning mot egna ställningar öppnade eld med attackraketer mot åskådare och materiel. Ingen skadades, men bland annat ett televapensystem Leer-3 sköts sönder. Videon²⁹ av denna olycka fick stor spridning på internet. Orsaken ska ha varit något elektroniskt fel i helikopterns eldledningssystem.

Dag 7 onsdag

Dag 7 (den 19 september) besökte president Lukashenko det vitryska övningsfältet Borisovsky. Det var fortsatt aktivitet i Luga, men avveckling har påbörjats vid flera skjutfält. GLLD 76 övade övergång av vattendrag och anfall på djupet. Indikerar troligen att fienden är slagen och återtagande av terräng pågår.

Tu-22³⁰ flög över Östersjön och identifierades av Nato och Sverige. Övrigt flyg började omgruppera till hemmabaser.

Lördagen den 21 september, bedöms samtliga ryska stridskrafter ha lämnat Vitryssland. Troligen påbörjades detta redan dagen före. Vissa bedömare, bl a i Ukraina, har tviv-

lat på att alla ryska stridskrafter lämnat Vitryssland men det finns inget som styrker att de är kvar.

Vad saknades i Zapad?

Det är framförallt sex saker som saknades i Zapad 17.

1. Ingen landstigning skedde annat än i kompanistorlek. Normalt brukar landstigning i bataljon ingå i slutövningar i Östersjöområdet. Att vädret var dåligt hela övningen kan inte vara hela förklaringen då man faktiskt landsteg med ett kompani men då som B-styrka. Frånvaron av större landstigning stärker uppfattningen att övningen hade försvarskaraktär.
2. Luftlandsättningsstruppernas fällningar av förband var helt enligt tidigare modell. Ryssland har aldrig under sin moderna historia sedan 1991 fällt en bataljon med all materiel. Man fäller all personal men som mest materiel för kompani. Förbandet på marken blir därmed, om man inte kört dit materielen i förväg och simulerat fällning, utan transportförmåga och skydd. Den största fällningen man gjort under en dag var ca 1 000 man men utan materiel.³¹ Grundorsaken till att man inte fäller med all materiel är sannolikt att lyftkapaciteten saknas för dessa stora övningar. Man kan skrapa ihop Il-76, men får då sannolikt tömma hela landet på transportflyg. Ryssland har som mest ca 100 Il-76, men kanske är inte mer än 60 av dessa operativa.³² Flygplanen är gamla och slitna och ersättning för dessa ligger flera år framåt i tiden.
3. Som tidigare nämnts spelar Suwalki-korridoren en mycket stor roll i varje tänkbar operation i Baltikum. Under

Zapad 17 är det svårt att finna någon verksamhet från Ryssland/Vitryssland som tyder på att man avsåg att erövra detta område och skapa landförbindelse till Kaliningrads Oblast.

5. Luftlandsättningstrupperna VDV var planerade att öka i personalstyrka. 2014 uppgav Chefen för VDV att man skulle växa från 35 000 man till 72 000 man. Förväntat var då att alla fyra luftlandsättningsdivisioner skulle återfå sitt tredje regemente. Idag är det bara GLLD 7 som sakta växer då en ny bataljon etablerats i Feodosia på Krim. Det som däremot har hänt är att alla divisioner och två brigader fick var sitt stridsvagnskompani T-72B3.³³ Dessa går inte att fälla, och att flyga in dem i ett luftlandsättningsområde är visserligen tekniskt möjligt men oerhört resurskrävande. Tanken är att dessa stridsvagnar ska järnvägstransporteras till stridsområdet.

VDV är nämligen Rysslands ”brandkår” och man har funnit det lämpligare att ge dem egna stridsvagnar än att förlita sig på arméns förband. I år kommer för övrigt två av kompanierna vid GLLD 7 och GLLD 76 uppgraderas till bataljoner och en luftburen brigad³⁴ får sitt kompani uppgraderat på samma sätt. Därutöver har VDV förstärkts med ett antal nya spaningsförband. Kopplingen till Zapad är att i stridsskjutningar använde man lätta stridsvagnar (pvkv) 2S25³⁵ och inte de nya stridsvagnarna. Stridsvagnarna hade varit en fördel i det scenario som gällde. Möjligen kan det bero på att dessa förband ännu inte var färdigutbildade.

5. Det är en omfattande diskussion i väst om s k hybridkrigföring. Begreppet kopplas till de ryska förmågorna men det är inte

ett ryskt begrepp. I Ryssland anser man att Nato har den förmågan. Ryssland har andra teoretiska modeller, varav asymmetrisk krigföring är den vanliga. Med asymmetrisk krigföring avses att man möter motståndaren förmågor inte med samma förmåga utan med något helt annat, som till lägre insats och investering kan avslå motståndaren. Till exempel att sänka ett hangarfartyg med sjörobot eller förhindra motståndarens massiva robotangrepp med elektronisk krigföring. Många olika vapensystem utvecklas för övrigt i Ryssland just med det syftet. Det kanske mest kända är Status-6 eller Kanyon³⁶ som inte har någon motsvarighet i världen.

Kriget mot Ukraina har av många ansetts som ett exempel på hybridkrigföring, åtminstone i de inledande faserna. Ryssland har inte några officiella synpunkter på detta då man som bekant håller fast vid att man inte är där.

Zapad 17 innehöll ingenting av vad som skulle kunna kallas hybridkrigföring. En av orsakerna kan vara att det är svårt att använda den tekniken när man är i efterhand och försvarare.

6. Det går inte att påvisa att insats med kärnvapen över huvud taget var en del av Zapad.³⁷ Det sköts visserligen både taktiska som strategiska robotar och strategiskt bombflyg övade men den enda kopplingen är mellan de taktiska robotsystemen, och Zapad och dessa robotsystem har visserligen även kärnstridspetsar men främst konventionella typer av stridspetsar då deras precision är sådan att konventionella vapen räcker för att slå ut målen.

Kärnvapen är en integrerad del i ryska operationer. Det är kanske mer av intresse när de inte används än när de

förekommer. Den sovjetiska marskalken Ogarkov som var författare till det som kom att kallas ”Revolution in Military Affairs” (RMA) hävdade att framtidens precisionsvapen kommer att bli framtidens ”kärnvapen”. Det vill säga att man kan nå samma effekt med de nya vapnen som att sätta in kärnvapen. Möjligen anser Ryssland sig vara på tröskeln till den tidsåldern.

1. Förenade Strategiska kommandot Norr

Detta kommando består av Norra Marinen, Flyg- och Luftförsvarsarmé 45 och 14. armékåren³⁸ med två brigader.

Kommandot övade samma dagar som Zapad 17 och övningen började med samma larm. Fartyg gick till havs med skydd av rök. Man bekämpade sabotörer.

Övningen i norr kallades utbildningskontroll och officiellt hade man 5 000 man i tjänst för denna.

För marinens del fortsatte övningen med luftförsvar understött med Mig-29K från land. Dessa tillhör hangarfartyget *Kutznetzov*, men eftersom hon ligger i docka för reparationer och möjligen vissa modifieringar³⁹ flyger hennes flyg från land.⁴⁰

Nästa moment var att bekämpa en landstigning med roboteld från robotkryssaren *Pjotr Velikij* (Peter den Store”.⁴¹ Landstigningen avslogs slutligen av marininfanteri från 61. Gardesmarininfanteribrigaden.⁴²

Slutligen deltog två SSN-ubåtar som bekämpade en fientlig ytstridsgrupp längre ut till havs. En Kilo-ubåt hade spanat och uppträckt denna. En Udaloj-jagare genomförde skarpskjutning med alla system men det är oklart hur samordnad denna var med övriga händelser.

Ett av de udda inslagen är att ett kompani ur 137. fallskärmsregementet⁴³ ur GLLD 106 på Norra marinens fartyg genomförde

en landstigning på en ö i ishavet. Varför man använder VDV till detta och inte marininfanteriet är oklart, men VDV har ökat sin utbildning och övningsverksamhet för uppträdande i Arktis.

Ytterligare ett inslag som uppmärksamhets först i mars 2018 är uppgifter från Norge om att Iskander ska ha framgrupperats till norska gränsen.⁴⁴Inga uppgifter om hur många system eller från vilket förband samt hur systemet transporterade dit angavs. Inom kommandot finns inga Iskanderförband utan detta (-ssa) måste ha kommit från annat milo.

Vid Kommandot är det möjligt att man använde samma scenario som vid Zapad längre söderut men i praktiken bedrevs kommandots övning oberoende av Zapad.

2. Milo Syd

I Milo S skedde ingen verksamhet alls och inget larm gick. Övningsverksamhet startade först på söndagen med luftvärnsrobotskjutning vid Astrakhan. Där ligger den centrala övningsplatsen för olika robotsystem och vanligt är att förband åker dit för skarpskjutning samt för att ta emot ny materiel och bekanta sig med denna.

Dagen efter sköts en Iskander-K från samma område. Troligt att denna var en kontrollskjutning och inte del av en övning.

Samma dag började övningar med troligen två brigader⁴⁵ från 8. och 49 arméerna.⁴⁶ Sammanlagt 3 800 man uppgavs delta i övningarna som skedde på två helt olika platser. A 49 övade i bergsterräng.

Ytterligare en dag senare övades underhålls- och sambandstjänst med ny materiel och slutligen den 20 september övade järnvägstrupperna med 1 000 man att återställa skadad järnvägsförbindelse.

Ingen verksamhet i Milo S bedöms kopplad till Zapad.

3. *Centrala Milo*

Redan innan Zapad pågick en artilleriövning vid Totskoye i Orenburg Oblast. Denna övning fortsatte under Zapad.

När Zapad började larmades inte Centrala Milo. Dagen efter påbörjade man en luftförsvarsövning.

Den 18 september började en övning vid 30. motoriserade gardesskyttebrigaden.⁴⁷ Övningen omfattar 1 000 man. Detta är en unik brigad. Den är organiserad kring mycket lätta fordon och ska helt sakna stridsvagnar och tunga stridsfordon. Förbandet är nyligen uppsatt och med kriget i Syrien som förebild. I en europeisk riktning är förbandet sannolikt mindre lämpligt.

Efter att Zapad avslutats genomfördes en övning den 25-29 september vid Cherbakul med delar av PD 90. Divisionen har också satts upp nyligen och utrustats med äldre materiel, T-72B. En kompanichef vid divisionen har dock uttryckt sin glädje över att stridsvagnarna kom ur krigsreserven och inte från utbildningsmaterielen.

I Ryssland är materielen uppdelad i krigs- och utbildningsmateriel. Krigsmateriel får inte användas i övningsverksamhet annat än på högre chefs order (troligen arméchef). Materielen ska ej förslitas. Det är därför man kan besöka ryska förband och hitta massor av äldre stridsfordon med bara ett fåtal kilometer på sina trippmätare.

Utbildningsmaterielen rullar ständigt och förslitas. Efter hand som denna slits ned skrotas materielen ut eller går till renovering. Detta system säkerställer att vid mobilisering huvuddelen av förbanden kommer att ha fungerande materiel, vilket är lika med att man håller hög stridsberedskap. Truppen som använder övningsmaterielen måste dock

även vårda krigsmaterielen, om den är föråldrad ställd vid förbandet.

Inte heller vid Centrala Milo bedöms verksamheten kopplad till Zapad.

4. *Östra Milo*

Östra Milo larmades inte då Zapad började.

Dagen efter började en luftförsvarsövning i milot. Övningen pågick troligen ett dygn.

Efter detta följde två dygn utan övningsverksamhet.

Den 18 september genomförde en NBC-bataljon övning och även Spetsnazförband.

Den 19 september startade en övning på Sakhalin med motoriserat skytte- och stridsvagnsförband. På ön finns AK68 med Ksp-Artdiv 18⁴⁸ och Motskbrig 39.

Ingen verksamhet i Östra Milo bedöms kopplad till Zapad.

5. *Övriga stridskrafter*

Två ICBM⁴⁹ har avfyrats i anslutning till övningstidpunkten. En från silo den 12 september, dvs två dagar före Zapad och en vägburen den 20 september. Ibland knyts avfyringen av ICBM till övningsverksamhet för att markera att striderna nått en högre eskaleringsnivå och ibland för att insats av enstaka kärnvapen ska fungera som en varning till motståndaren om att man är beredd att sätta in kärnvapen.

Strategiska Robottrupperna har provskjutningar av befintliga system för funktionskontroll och nya robotsystem för tester under hela året. Det är mycket tveksamt om dessa två skott kan kopplas till Zapad.

Marin- och Flygstridskrafter

Zapad är en övning på operativ nivå med deltagande av alla typer av stridskrafter men

det är rätt tydligt att kraftsamlingen ligger hos markstridskrafterna.

Ser man till marinstridskrafterna och med hur många fartyg man deltagit i övningen finner man att det är ganska få. I Norra marinen deltog som vanligt *Pjotr Velikij* och en jagare men när ytstridsmål skulle nedkämpas gjordes det med ubåtar. Om fienden verkligen hade resurser att landstiga på Kolahalvön borde rätt omfattande förband ur Norra marinen vara inblandade men intrycket är ett fåtal fartyg deltog. Förklaringen är sannolikt att dels många fartyg är under reparation och modifiering, dels de äldre stridsfartygen helt enkelt inte är rustade och att uppgiften kanske var att bilda relief till annan verksamhet.

Vid Östersjömarinen är bilden än mer komplicerad. Fienden som inledde sitt angrepp via luften och på marken anlände via havet först dag 5 för landstigning och blir då inte bekämpad av marinen utan av marininfanteriet. Slutligen anländer en fientlig ytstridsfartygsgrupp som bekämpas av en korvett och kustrobot. Läger man till inslagen av ubåtsjakt och minröjning så är ändå bilden av att ganska få marina stridskrafter var engagerade.

Vad gäller luftförsvaret hade detta främst till uppgift att stoppa robotanfall. Inslaget av anfallande fientliga attack- och bombflygplan verkar ha varit väldigt litet eller helt obefintligt. Flygstridskrafterna koncentrerade sig på att understödja markstridskrafterna. Undantaget var Tu-22 som gjorde flygningar ut över Östersjön men med ett begränsat antal flygplan. En Tu-22 kanade för övrigt av startbanan vid starten från hemmabasen med resultat att skadorna blev mycket allvarliga, och troligen avskrivs maskinen.

Sammantaget är bilden av övningsverksamheten i Ryssland en normalbild och övningen Zapad är en regional övning i väst.

Vilken beredskap har den ryska armén?

För en utomstående kan den starka fixeringen kring stridsberedskap i Ryssland förefalla överdriven. Många gånger hör man i väst både militära chefer och politiker tala om att man måste höja stridsberedskapen. Detta är så centralt i rysk planering att andra viktiga komponenter som utbildningsnivå, förläggningssutrymmen, bostäder, personalvård etcetera hela tiden får fokuseras på frågan om hur de påverkar stridsberedskapen.

Den ryska krigsmakten är fortfarande en mobiliseringsarmé precis som under Sovjettiden. Det innebär att mobilisering och bemanning styr stridsberedskapen. Mobilisering behandlas i nästa kapitel.

Mot bakgrund av att en stor del av krigsmakten fortfarande bemannas med värnpliktiga påverkar det stridsberedskapen. En klar tendens är att vissa förband organiseras med enbart kontraktsanställda och andra med bara värnpliktiga. Förbanden med bara kontraktsanställda kan hålla högre stridsberedskap. Det finns dock gott om blandade förband, då de kontraktsanställda inte räcker till för att bemanna alla förband.

Märkligt nog är det så att även krigsmaktens ”brandkår”, luftlandsättningsgrupperna VDV innehåller värnpliktiga. 30 procent av alla soldater i VDV är värnpliktiga.⁵⁰ Det innebär att en tredjedel av VDV inte kan hålla den höga beredskap som krävs.

Vilken personalstyrka har den ryska krigsmakten?

Det finns två svar på den frågan. Krigsmakten har 1 902 758 personer, varav i uniform 1 013 628 man. Detta enligt president Putins senaste ukas om krigsmaktens personalstyrka.⁵¹

Den siffran är vad vi i Sverige skulle kalla p-tabell, d v s så många befattningar som det finns att fylla upp. Det verkliga antalet soldater i krigsmakten är klart lägre på grund av vakanser.

Nästan omgående efter att Sovjetunionen upplöstes valde Ryssland att hävda att krigsmakten hade 1 miljon man. Detta höll man fast vid till för några år sedan då president Putins ukaser blev offentliga och sakta började siffran gå upp. Siffran 1 miljon man var en politisk bluff. Sanningen var att under lång tid var man nere kring 700 000 man, och först efter sekelskiftet och med ökad finansiering kunde rekryteringen sakta ta fart.

Officiellt medger Ryssland att man har vakanser men att man har en bemanning till 93 procent, d v s omkring 940 000 man. Utomstående bedömare anger betydligt lägre siffror som till exempel The Military Balance 2017 med 831 000 (77 procent). Den verkliga siffran är nog någonstans mitt emellan.

Markstridskrafternas del av krigsmakten kan på papperet vara upp till 375 000 man, men mycket tyder på att man är närmare eller till och med under 300 000,⁵² då många vakanser finns just där.

När kriget mot Ukraina inleddes fick rekryteringen en drivkraft framåt, då erövringen av Krim skapade lite av nationell stolthet (huvudelen av Rysslands befolkning såg aldrig erövringen av Krim som just detta utan som en korrigerings av ett felaktigt beslut att låta Ukraina ha överhöghet över halvön). Tillströmningen av kontraktsanställda ökade, och till detta lades en omfattande propaganda- och informationsdrive i det ryska samhället. Att döma av nu befintliga siffror har denna tillströmning avstannat. Det fyraåriga kriget i Ukraina med hemliga förluster är sannolikt inte längre den motivationsfaktor det inledningsvis var. Likaså är kriget i Syrien, där man inte har samma

sekretess kring förluster, knappast en annan motivationsfaktor.

Hur löser Ryssland frågan kring bemanning och förband?

Man kan säga att det i praktiken finns två krigsmakter i Ryssland. En i fredstid och en i krigstid. Börjar vi med den sistnämnda, omfattar markstridskrafterna:

- 12 arméer
- 4 armékårer
- 8 divisioner⁵³
- 39 brigader
- 18 mobiliseringsbrigader (i första omgången, se nedan)

Till detta kommer:

- 4 luftlandsättningsdivisioner
- 4 luftlandsättningsbrigader
- 5 marininfanteribrigader

Naturligtvis tillkommer även hundratals självständiga förband från artilleribrigader ned till militärsjukhus. Denna armé är det som allt kretsar kring. Utbildning, taktik, utrustning, reglementen o s v. Men den finns bara uppfylld i krigstid. I fredstid är de högre förbanden mer eller mindre kaderförband.

Den fredstida armén är något helt annat. Den fredstida armén handlar om bataljonsstridsgrupper. Inga divisioner eller brigader är insatsbara i fredstid utan mobilisering. Generalstabschefen, generalöverste Valerij Gerasimov, höll en presskonferens den 14 september 2016 och förklarade hur dessa skulle skapas. Han uppgav att antalet insatsberedda bataljonsstridsgrupper enligt plan skulle bli:

- Det fanns 69 stycken sommaren 2016
- I slutet av 2016 skulle summan vara 96

- 2017 skulle den vara 115
- 2018 skulle den vara 125

Det är oklart om det i dessa grupper inräknas luftlandsättningsgrupperna och marininfanteriet. Gerasimov uppgav att ”som regel” varje brigad och varje regemente i en division har två bataljonsstridsgrupper. Stämmer det så är antalet planerade stridsgrupper 2018 ungefär så många som antalet förband medger.

Uppenbarligen skapades systemet 2015–2016 och växte först snabbt för att sedan plana ut i långsammare takt. Förmodligen är tillväxten helt knuten till rekryteringen av kontraktsanställda för alla dessa stridsgrupper skulle vara förband utan värnpliktiga.

Efter Gerasimovs presentation har inte frågan följts upp av generalstaben offentligt varför det är oklart om planmålet är uppnått. Centrala milo uppgav att man i mars 2017 hade 21 bataljonsstridsgrupper men att dessa var under omorganisation.

Har då Ryssland nått målet 125 bataljonsstridsgrupper 2018? Med allra största sannolikhet inte. Ryssland hade planerat att nå 425 000 kontraktsanställda soldater 2018–2020. Det verkliga antalet kontraktsanställda soldater i slutet av 2017 var 354 000.⁵⁴ Med andra ord saknas ca 70 000 soldater. Prioriterat i bemanningen har varit att ersätta värnpliktiga gruppchefer och försvarsministern har uppgivit att man nått planmålet att göra detta, vilket dock inte kan verifieras.

Vakansen av 70 000 kontraktsanställda är för hela krigsmakten. Markstridskrafternas del av dessa är inte känd. De andra vapenslagen med hög teknisk kravnivå kräver stora delar av befintliga kontraktsanställda. Markstridskrafterna får sannolikt en större del av de värnpliktiga än de andra vapenslagen.

Ett antagande är att antalet bataljonsstridsgrupper kan ligga lägre eller som högst 100 istället för 125. Om Ryssland angräps är det dessa stridsgrupper som sänds mot det aktuella operationsområdet tillsammans med motsvarande kadrar ut artilleriförband, ingenjörförband o s v. Staber är sannolikt alltid bemannade till en tillräckligt hög nivå, varför när stridsgrupperna kommer fram sätts förband samman av dessa till tillfälliga brigader under armé och armékårstaber. Inga av dessa förband är samövade med de andra förbanden.

Så såg det ut under Zapad 17 och så har det sett ut i kriget mot Ukraina.

Skillnaden mot Sovjetunionen

Det framförs ibland tankar om att Ryssland är på väg att återupprätta Sovjetunionens eller delar av dess militära styrka. Detta är inte bara fel utan även omöjligt.

När Sovjetunionen föll samma försvann hälften av den befolkning som lydde under Moskva. Sovjetunionen hade 293 miljoner innevånare. Ryssland idag har 144 miljoner innevånare.⁵⁵

Sovjetunionen hade upp till 220 divisioner i sina markstridskrafter och en mobiliseringsförmåga på minst lika många till.

Om Ryssland idag koncentrerar sina bataljonsstridsgrupper kommer man upp i kanske 100 st. Mobiliserar man hela armén (d v s fyller upp befintliga förband) kommer man upp i över 300. Sovjetunionen hade minst 2 000 bataljonsstridsgrupper efter mobilisering. Naturligtvis inte lika välutrustade som dagens, men siffrorna visar att dagens Ryssland är långt ifrån gårdagens Sovjetunionen. Det är bara på ett område som Ryssland fortfarande kan sägas mäta sig med Sovjetunionen och det gäller kärnvapen.

Hur många bataljonsstridsgrupper deltog i Zapad?

Med den tillgängliga informationen om vilka förband som deltog i Zapad går det inte att göra exakta beräkningar. Bland annat när det anges att bataljon deltog, vet vi inte om det var en bataljonsstridsgrupp, fullt uppfylld bataljon eller reducerad. Ibland har angetts bataljonsstridsgrupp och i andra fall bataljon. Skillnaden är ca 300 man.

Men om man exkluderar VDV och marininfanteriet och räknar de bataljoner som fanns vid övningsfälten bedöms antalet deltagande bataljonsstridsgrupper till cirka 15.

Det är inte känt hur många bataljonsstridsgrupper Milo V har. Räknar man två per brigad och två per varje regemente i MD2 och PD4 blir summan 22. Det verkliga antalet kan vara lägre. MD 3 och MD 144 vid A20 är ännu inte färdigorganiserade. När de är klara och under förutsättning att deras bemanning blir som planerat tillkommer 16 bataljonsstridsgrupper.

Det innebär att vid Zapad deltog 15 av 22 bataljonsstridsgrupper. Det är nästan 70 procent av Milo V:s styrka men ca 15 procent av Rysslands. Vad gäller GPA 1 i exemplet ovan deltog omkring sex bataljonsstridsgrupper och upp till två bataljoner artilleri.

Det ryska mobiliseringssystemet

Tidigt stod det klart att Zapad skulle innehålla inslag av mobilisering. Detta startade en flod av spekulationer kring vad detta innebar och nästan samtliga har varit felaktiga, främst för att få saker är så okända som hur Ryssland mobiliserar.

Mobilisering diskuteras ofta i Ryssland och bland annat av president Putin men fokus är alltid på ekonomisk mobilisering. Hur ska försvarsindustrin förberedas för

mobilisering och vilken uthållighet måste den ha? Mobilisering av krigsmakten är sällan föremål för offentliga samtal.

Ryssland har idag i praktiken två mobiliseringssystem. Dels det gamla från Sovjetunionen nedärvda systemet för massmobilisering, dels ett nytt system som 2018 ska startas efter ett antal års fördröjning. Bägge systemen har en hel del gemensamt. Det gamla systemet är det enda som är operativt idag och det enda som var operativt under Zapad 17.

Det ryska mobiliseringssystemet är helt annorlunda från till exempel Sveriges tidigare system. Här kommer bara beröras de faktorer som har betydelse för att kunna förstå vad som hände under Zapad.

1. Begrepp

Bara ordet ”Mobilisering” kan betyda en mängd olika saker beroende på vem som är mottagaren. Ofta framkallar det hos utomstående observatörer bilden av inkallelser av reservister till krigsförband. För andra kan det betyda att vi mobiliserar våra befintliga krafter till att möta och klara av en uppgift. Redan vid ordets bruk uppstår därför en mängd missförstånd.

Ett annat exempel på begrepp som skapar oro är uttrycket ”operativ mobilisering”. Intrycket är att man mobiliserar för att kunna genomföra operationer men samma term används för att samla en grupp generaler till Moskva för några dagars internutbildning.

Ytterligare ett begrepp som orsakar förvirring är ”mobiliseringskontroll”.⁵⁶ Detta har tolkats som om man kommer att kalla in tusentals reservister för att kontrollera att det går att mobilisera. I verkligheten genomförs mobiliseringskontroller rätt ofta och de handlar om att man kontrollerar att alla handlingar som personalregister, mobiliseringsplaner etcetera är uppdaterade,

att krigsmaterielen är klar för mobilisering och liknande. Ganska sällan kallas personal in och då oftast på en ort och kanske 500 man för att just kontrollera systemet ända ut i genomförandet.

Efter Zapad genomfördes en mobiliseringskontroll, och eftersom många trott att Zapad var något annat än det i verkligheten var så uppfattades denna kontroll som en inkallelse av tusentals reservister. Inga reservister alls inkallades vid den kontrollen.

2. Skillnaderna mot Sverige

Det finns ett stort antal saker som skiljer sig mellan hur Sverige i och med krigsårens beredskap valde att skapa sitt system och det system som Ryssland har, vilket i stort sett är samma som Sovjetunionens.

- I Sverige hade förbanden hand om att registrera och kalla in soldater. I Ryssland är detta en helt separat organisation från krigsmakten.
- I Sverige var varje soldat krigsplacerad vid ett förband. Inledningsvis det förband han gjort sin grundutbildning vid och därefter något lokalförsvarsförband i området. I Ryssland är nästan ingen soldat krigsplacerad vid ett förband. De finns i personalregister för att kunna levereras till förband vid mobilisering.
- I Sverige ledde detta till att inkallade soldater vid krigsförbandsövning ofta kände huvuddelen av soldaterna vid sitt förband och kunde återknyta till grupper och plutoner. I Ryssland har ingen soldat som inkallas som reservist någon historia tillsammans med de andra som inkallas. Förbandet skapas för första gången där och då. Skulle samma soldat dessutom inkallas några år senare är situationen densamma. Undantag från

detta kan vara reservofficerare som kan vara knutna till förband.

- I Sverige hade vi ett system med inkallelser för att vidmakthålla förbandets färdigheter. I teorin inkallades fältförbanden vart fjärde år och därefter inkallades man till lokalförsvarsförband mer sällan. Ekonomin styrde dock så ofta att systemet inte alltid kunde upprätthållas. I Ryssland finns inget liknande. Den allra största delen av alla reservister har aldrig inkallats till reservistövning och kommer heller aldrig att göra det, om inte det är skarpt läge. Det kan tyckas märkligt att utbilda hundratusentals soldater för att sedan inte säkerställa att deras kunskaper hålls vid liv men den ryska attityden är annorlunda. I samtal med ryska officerare framkommer ofta att ”har man än gång lärt sig skjuta automatkarbin, kulspruta eller RPG så sitter det kvar hela livet”. Detta innebär att när mobiliserade förband ska göras stridsberedda föreligger även ett stort utbildningsbehov.
- I Sverige krigsplacerades man med den materiel man utbildades på. Om förbandet fick ny materiel kunde det hända att soldater inkallades för omskolning men det var knappast vanligt. I Ryssland har en soldat en befattningskod som visar vad han är utbildad på. När han sedan inkallas och sänds till förbandet som till exempel stridsvagnsförare kan stridsvagnen i garaget han ska köra vara en helt annan vagn än den han utbildades på. Hur lång omskolning som då krävdes kunde variera med skillnaderna i teknik.

3. Likheter med Sverige

Precis som i Sverige finns det partiell mobilisering och allmän mobilisering.

Precis som i Sverige finns det olika sätt att inkalla soldater på. Från personligt besök med order hela vägen upp till larm.

Precis som i Sverige kan en reservistövning vara av olika längd. Det vanligaste i Ryssland har varit bara en vecka. Detta för att man egentligen inte syftar till att utbilda reservister utan vill kontrollera funktionen i systemet, således att kunna få in soldaterna och organisera dem. Lagen som presidenten skriver under varje år säger att man kan inkallas upp till två månader under det året, men det finns inga exempel på att den tiden har utnyttjats någon gång.

Precis som i Sverige är det viktigt att kunna mobilisera snabbt. Det är en del av det oerhört viktiga begreppet stridsberedskap. Svenska förband hade mobiliseringstider på allt från 24 till 120 timmar beroende på vilka typer det rörde sig om. Sannolikt kunde Sverige och andra små högteknologiska länder som Finland, Schweiz och Israel, mobilisera sina försvarsmakter snabbare än vad Sovjetunionen och senare Ryssland kunde eller idag kan klara av. Det innebär inte nödvändigtvis att det ryska systemet är sämre.

Världens till ytan största land med helt andra förutsättningar än vad vi har vad avser bland annat kommunikationer och med erfarenhet av att ha mobiliserat 34 miljoner man⁵⁷ under andra världskriget har ryssarna kommit fram till att deras system fungerar bäst för dem, och det måste man ha respekt för.

4. Voenkomaterna

Den allra viktigaste komponenten i det ryska mobiliseringssystemet är de s k voenkoma-terna. Namnet betyder krigskommissariat. En voenkomat är ett lokalt militärt administrativt centrum för i första hand två frågor:

- att mönstra, inkalla och leverera värnpliktiga till första tjänstgöring
- att registrera reservister och vid order inkalla dessa enligt beställningar från förband

Voenkomaterna har även en del andra uppgifter av territoriell karaktär som har koppling till ordningshållning m m. Voenkomater finns på lokal och regional nivå. Beroende på vilket område som en voenkomat är ansvarigt för kan bemanningen vara från några dussin människor upp till flera hundra. Chefer är ofta överstar eller generaler i större städer. Voenkomaterna har även soldater som kan tjänstgöra som kurirer.

Sovjetunionen hade över 2 500 voenkoma-ter. Ryssland ärvde 1 647 av dessa. I voenkoma-terna hade man alla register på kortsystem. Digitalisering kom mycket sent.

När Ryssland fick en ny försvarsminister vid namn Anatolij Serdjukov 2007 påbörjades en mängd reformer i krigsmakten för att anpassa den till läget efter Sovjetunionen. Från 1991 till 2007 hade den ryska krigsmakten mer eller mindre övervintrat men med hela tiden sjunkande kapacitet. Serdjukov kom att genomföra många långtgående reformer för att anpassa krigsmakten till rådande ekonomi och övriga förutsättningar. En av de saker han vände sig mot var den stora mobiliseringsarmén. Han menade att tiden för massiva mobiliseringar vid krig var över.

Detta ledde till att en plan att reducera antalet voenkoma-ter från 1 647 till 81 lanserades 2009. Arbetet påbörjades men kom sannolikt inte att avslutas, då många av för ryska politiker och militära chefer oaccep-tabla förslag från Serdjukov gjorde att han motarbetades och slutligen avsattes 2012. Han ersattes då av nuvarande försvarsminister Sergej Sjojgu som har en mer traditionell inriktning i sin syn på krigsmakten.

Granskar man idag hur många voyenkomater som finns i Ryssland hittar man 561.⁵⁸ En del har speciella uppgifter som att samla inkallade och andra är sambandsnoder men de flesta löser de traditionella uppgifterna.

Till detta ska läggas 83 rekryteringskontor för kontraktsanställda.

Mot bakgrund av att verksamheten digitaliserats, antalet inkallade minskat och ersatts av kontraktsanställda och att den ärvda organisationen säkerligen hade stor rationaliseringspotential bedöms dagens antal kunna lösa de uppgifter som finns för att mobilisera krigsmakten.

Ledningsmässigt har en förändring införts för voyenkomaterna. Från att de tidigare har haft ett eget ledningssystem har man nu inrättat i varje milo s k reservkommandon.⁵⁹ Under dessa lyder alla voyenkomater inom milot. Det är sannolikt att även inom det Förenade Strategiska kommandot Norr finns ett sådant reservkommando.

Dessa reservkommandon ska även ansvara för territorialförsvaret. De har ansvar för inkallelser (via voyenkomaterna) av personal, formering av mobiliseringsförband, dess materiel och de materieldepåer som finns i milot.

Det första som bildades var Reservkommando 12 i milo Syd. Det har sedan två år bytt namn till ”Centrum för Territoriella Trupper”. Under detta kommando lyder även AK1 Donetsk och AK2 Lugansk i de ockuperade områdena i Ukraina.⁶⁰ Naturligtvis är detta något som förnekas av Ryssland.

Det är inte känt vad milo Västs reservkommando är grupperat eller vilken beteckning det har. Det är heller inte helt klart om alla dessa kommandon är färdigorganiserade. Mobilisering vid Zapad skulle då ha skett genom ledning från detta milots reservkommando.

5. Beslutet 2013

Den nye försvarsministern Sjojgu avbröt troligen planerna på ett nytt system och påbörjade istället arbetet med att återställa det gamla systemet, möjligen under ett nytt namn. 2013 uppgav Sjojgu att den ryska krigsmakten skulle ha fyra reservarméer och generalstabschefen⁶¹ att man faktiskt hade 180 reservbrigader.⁶²

Stämmer dessa uppgifter?

Ryssland hade 2013 tio arméer. Beslutet om fyra reservarméer sköts upp till 2016 och lär ha skjutits upp igen. Idag finns 12 arméer⁶³ och fyra armékårer. Det är möjligt att den ledningsresurs Sjojgu avsåg skapa redan till del har aktiverats, varvid behovet av reservarméer har utgått.

6. Mobiliseringsförband

Mobilisering i Ryssland sker i omgångar. Detta för att det är en enorm process och ”alla på en gång” skulle förmodligen leda till transport- och ledningskaos.

Först mobiliseras personal till alla stående förband som ju är kaderförband för att få upp dem till fältstyrka.

Nästa omgång är att mobilisera personalen till de mobiliseringsförband som har sin materiel i förbandssatser. Det finns sådana av två typer. Antingen har stående förband i sin depå materiel för ytterligare ett förband eller så finns det depåer med materiel för ett visst förband.

Nästa och troligen sista omgången är att skapa förband av reservister som tillförs materiel från centrala depåer där materielen inte förvaras i förbandssatser utan i materielslag. Det är här frågan om 180 reservbrigader kommer in.⁶⁴

Finns det materiel för 180 brigader till? Svaret är troligen ja. Åtminstone av de viktigare materielslagen. För att ta ett enkelt

räkneexempel så behöver 30 stridsvagns- och 150 motoriserade skyttebrigader⁶⁵ ungefär 9 000 stridsvagnar. Finns detta? Ja. Den tydligaste indikationen är ett tidigare beslut om att 10 000 stridsvagnar skulle skrotas revs upp och ”bara” 4 000 skulle gå till skrot. 6 000 stridsvagnar skulle behållas av skäl som angavs vara att ”befolkningen har blivit mer patriotisk”.⁶⁶ 6 000 stridsvagnar är inte alla stridsvagnar i reserv, så 9 000 stridsvagnar går nog att få fram. Dessa stridsvagnar är till allra största delen producerade på 1970-80-talen.

Det har länge cirkulerat uppgifter om att all materiel som finns i depåer, oftast öster Ural, skulle vara skrotfärdig. Detta är med stor sannolikhet fel. I centrala depåer sker översyn av materielen för att säkerställa att den är i tillräckligt bra skick.⁶⁷ President Putin uppgav för övrigt 31 januari 2018 att 94 procent av materielen i baser och depåer är i gott skick.⁶⁸ Det faktum att han nämner en så hög siffra får man naturligtvis ta med stor reservation men helt klart är att det inte är det omvända förhållandet.

Det faktum att materielen ofta är lagrad utomhus tolkas av många som att den därmed borde bli snabbt förstörd, men klimatet och den torra luften har inte den inverkan på materielen som spekulationerna går ut på.⁶⁹ Det är från dessa depåer det tas materiel till bland annat kriget i Ukraina. Det finns också upplag av utrangerad och för skrotning avsedd materiel och bilder som cirkulerar är ofta från just dessa.

Det pågår en omfattande ombyggnad av depåer och förråd. Både ammunitions- och materieldepåerna blir färre men med säkrare förvaring. Programmet är fördröjt som de flesta program men arbetet fortsätter.

Givetvis är det så att materiel är i olika grad av funktionalitet. Vad gäller stridsfordon är dessa indelade i fyra grupper:

- Helt brukbar materiel.
- Materiel som måste repareras vid milo-
loverkstad.
- Materiel som måste repareras vid fa-
brik.
- Materiel som är avskriven men ännu ej
skrotad.

Märkligt nog kan även den fjärde gruppen iståndsättas. Detta tar omkring sex veckor vid fabrik.⁷⁰ Då sker dock inga som helst modifieringar utan en T-72B från 1975 är fortfarande en T-72B från 1975 men funktionell.

Det stora problemet här är att reparationskapaciteten hos alla fabriker och militärområdesverkstäder inte på något sätt är i paritet med behovet att iståndsätta all materiel vid mobilisering.

Men även om det går att få fram stridsvagnar och draget artilleri blir det svårare med andra system som modernt luftvärn och ledningssystem. Dessa 180 brigader eller vilket antal som helst som mobiliseras på detta sätt, om de nu blir en verklighet, kommer att ha gammal sovjetisk materiel blandat med inmönstrade civila fordon.

Sovjetunionen hade ytterligare en mobiliseringsomgång. Den kallades för ”andra generationen” och fungerade så att stående förband spjälkade av en liten kader av officerare som sedan tillfördes äldre reservister och gammal materiel för att skapa nya förband. Dåvarande president Gorbatjov lade ned dessa förband (som bara fanns på papperet), då till och med sovjetiska chefer ansåg dessa ha för lågt stridsvärde.

Man kan fråga sig om rimligheten i att ha 180 eller ens hälften eller en tredjedel brigader i reserv. Möjligen ligger ett ryskt motiv till detta i det faktum att landet är världens till ytan största land och inte alla omgivande länder har Nato förmågor (läs Kina). Nato gränisar bara till en 1/16 del av Rysslands landgräns.⁷¹ Att försvara en åt-

tondel av jordens landmassa med den volym som markstridskrafterna har idag med en personalstyrka av kanske 300 000 man i fred anses av många vara en omöjlig uppgift.

Fortfarande lever också kvar erfarenheterna från Det Stora Fosterländska kriget där man lärde sig att en brigad var mer eller mindre förbrukad efter tre dygn och måste ersättas av nya förband. En stående armé har i många ryska officerares uppfattning mycket kort uthållighet.⁷²

Därtill var ett vanligt förekommande svar under Sovjettiden från sovjetiska officerare att ”när all vår moderna materiel är förbrukad är er moderna materiel också det. Då kommer vi med vår gamla materiel och ni har ingenting...”

7. Mobiliseringstider

Sovjetunionen hade fasta mobiliseringstider för sina förband precis som vi hade. Beroende på om förbanden var i kategori 1 till 4(M)⁷³ kunde tiderna ligga på allt från en vecka till månad(er). De uppfyllda förbanden under Sovjettiden som stod i Östeuropa och luftlandsättningsstrupperna VDV hade egentligen inte mobiliseringstider (även om alla dessa förband också behövde några hundra man var) utan hade stridsberedskap på allt från en timme till flera timmar.

Idag är det betydligt svårare att beräkna mobiliseringstiderna. Anledningen är att det finns så många olika typer av förband och deras bemanningsgrad och vakansproblem är så olika.

För stående förband att nå full fältstyrka kan det kanske ta en vecka. Därtill kommer sedan utbildningsbehovet för alla reservister och alla värnpliktiga som ännu inte är färdigutbildade.

För mobiliseringsförband med materiel i depå kan tiden till att ställa upp i full styrka

med all materiel ligga på några veckor till en månad. Utbildningsbehov tillkommer.

För övriga förband som måste få materiel transporterade till sig från centrala depåer och som saknar inkvarteringsmöjligheter m m är alla tider över en månad troligen rimliga. Med tanke på reparationsbehovet är det fullt möjligt att de sista förbanden inte blir klara på ett år. Självklart måste man då ifrågasätta meningsfullheten i detta, men om iståndsättning av materiel sker planmässigt och med ökade resurser inom tidsperioden före ett krig förändras naturligtvis mobiliseringstiderna. Ett annat faktum är att i planeringen finns alltid med att man kan (och kanske helst bör) mobilisera i perioden före ett krig. Är man själv angripare vet man när kriget börjar varvid behovet av mobilisering kan anpassas till detta. Är man däremot i efterhand kommer mobiliseringssystemets behov av tid att bli ett problem.

8. Sovjetiska mobiliseringar

Sovjetunionen genomförde två stora mobiliseringar under kalla krigets senare del. Dels vid invasionen av Afghanistan, dels inför ett eventuellt ingripande i Polen 1981. Bägge var till del misslyckade.

Vid invasionen av Afghanistan 1979 mobiliserades trupp i Centralasiatiska milot. De uzbekiska soldaterna som infann sig vid förbanden och skulle köra lastterrängbilar ned till Kabul hade aldrig sett dessa bilar förut. Förflyttningen av förbanden blev tidvis katastrofalt fördröjd. Väl framme sändes de hem och ersattes av ryska soldater från VDV.

I skydd av övningen Sojuz 1980 genomfördes en partiell mobilisering i västra Sovjetunionen inför ett tänkbart ingripande i Polen, som i sovjetiska ögon hade blivit instabilt. Invasionen blev som bekant aldrig av, men de mobiliserade förbanden fick i väntan på order stora disciplinproblem då

inkallade reservister hade tillgång till alkohol. Dessa problem lär ha påverkat Moskva i sin politiska beslutsprocess.

I övrigt genomförde Sovjetunionen mobiliseringsövningar mer för att hålla systemet igång än att hålla uppe utbildningsnivån på reserven. Det är från sovjetisk tid som inkallade reservister har kommit att kallas ”partisaner”.

9. Ryska mobiliseringar före Zapad 17

Under lång tid låg all mobiliseringsverksamhet nere i Ryssland. Någon gång vid millennieskiftet började en försiktig testverksamhet.

Normalt är att det varje år sker någon eller några lokala mobiliseringar av oftast 4-500 man. Tiden brukar vara en vecka. Klart är att det hela tiden handlar om att testa systemet mer än att utbilda personal.

Varken vid krigen i Tjetjenien eller krigen mot Georgien eller Ukraina har det förekommit mobilisering. Det finns uppgifter om att man försökte mobilisera i Stavropol området för insats i Tjetjenien men det misslyckades. Reservisterna inställde sig helt enkelt inte.

Vid övningen Vostok 2010 inkallades reservister men spenderade tjänsten i tältläger utan någon utbildning, och enligt deltagare under konsumtion av stora mängder alkohol.

Till Vostok 2014 inkallades reservofficerare och underofficerare för att studera ny materiel vid förbanden under 15-25 dygn.

Vid övningen Tsentral 2015 (Centrala milo motsvarighet till Zapad) inkallades 1 000 man. Vid en beredskapsövning 2016 inkallades trupp för första gången för att fylla upp befintliga förband. GArtbrig 9⁷⁴ i Luga tog in reservister som fick genomföra skarp-skjutning med brigadens materiel. I Milo S inkallades ett signalkompani som övades i marsch och gruppering och i Omsk inkallades reservister som infogades i ett motoriserat skytteförband.⁷⁵

I augusti 2016 inkallades reservister för att organisera territorialförsvarsförband. 500 i Sevastopol och 400 man i Novosibirsk organiserade två bataljoner. Därefter uppgavs att i Stavropol skulle ett regemente av reservister organiseras för territorialförsvar.

Varje år undertecknar för övrigt presidenten en ukas om inkallelser till reservistövning upp till två månader. Det innebär att förbanden kan verkställa de begränsade planer de har inom det området men i media har dessa ukaser oftast presenterats som om det är fråga om omfattande mobiliseringar. Ordern är rutin precis som ordern varje år om att inkalla värnpliktiga till grundutbildning.

Under den sovjetiska tiden kunde reservister ofta betrakta en inkallelse som ett tillfälle att komma ifrån vardagens tristess och få göra något annat. Idag finns det indikationer på att viljan att inställa sig är långt ifrån optimal. Bland annat vid Zapad 17.

Så vad hände i Zapad 17 med mobiliseringen?

10. Mobilisering vid Zapad 17

Innan Zapad spreds uppgifter om ganska omfattande mobiliseringar av reservister. Ser man till uppgifter som är trovärdiga reduceras den bilden avsevärt.

Det finns tre områden som pekas ut. Pskov, Kursk och Kaliningrad.

Vad gäller Pskov och Kursk är informationen enbart att någon typ av mobilisering ska, alternativt skulle ha ägt rum. Följer vi normalbilden borde det vara 4-500 man på varje plats. I Pskov finns GLLD 76 och Motskbrig 25. Bägge var med i Zapad. Inget av förbanden hade sannolikt reservister i sina deltagande förband.

I Kursk finns bara specialförband och en markrobotbrigad. Inte heller dessa bedöms ha deltagit med reservister.

Återstår att om reservister inkallats i dessa två områden kan de möjligen ha tjänstgjort i underhållsfunktioner. Från de två underhållsbrigader som deltog finns dock inga uppgifter om mobilisering.

Vad avser Kaliningrad finns mer information och dessutom möjliga förklaringar till varför det mobiliserades där. Till att börja med anger informationen att:

- Registrering av reservister började långt före Zapad.
- Inkallade var i varierande möjliga åldrar.
- Inkallade var till och med de utan militär utbildning.
- Inkallelserna skapade en hel del irritation och motvilja.
- Det hela skulle ske dolt och de inkallade fick skriva på tystnadsbevis.
- Mobiliseringen omfattade (eller skulle omfatta) 800 man.
- De kallades in för att organisera ett nytt förband.

Anledningen till att registreringen började långt före Zapad kan vara att voyenkomaten helt enkelt inte hade ordning på sina register. Det finns flera tänkbara skäl till detta men oavsett vilka fick man börja med att söka efter reservister.

Att de inkallade var i skiftande åldrar kan också bero på hur registerna är gjorda. Tidigare var personalen sorterad efter befattning och adress. När man inkallade tog man till exempel alla stridsvagnsförare på Leningatan för det gick snabbast. Har inte beställaren gett andra direktiv kan man göra så.

Svårare att förstå är uppgiften varför man inkallade de som inte ens hade grundutbildning. Alla mönstrar i Ryssland så alla finns i registret, men varför man kallar in

de som saknar utbildning är inte lätt att förstå. En tvivelaktig men dock förklaring kan finnas i varför inkallelserna över huvud taget skedde.

Den irritation och motvilja som de inkallade eller de som registrerades visade beror sannolikt på skillnaderna mellan Sovjetunionen och dagens Ryssland. Idag har många arbeten eller till och med företag. Blir man inkallad blir det inkomstbortfall. Det kan vara en förklaring. En annan är att Kaliningrads Oblast är ett område som av många i området ansetts som bortglömt. Många löften har getts om utveckling och ekonomiskt uppsving bara för att inte uppfyllas. Blir man inkallad till vad man uppfattar som en hjälp för moderlandet men upplever att man inte får något tillbaka kan det också skapa friktion.⁷⁶

Den tysta inkallelsen med tystnadsbevis gjordes sannolikt för att man inte ville att de inkallade skulle avslöja till vad man inkallats och hur man utbildas. Mer och mer verksamhet i Ryssland faller under olika sekretesslagar.

Om 800 man skulle inkallas är det inget som automatiskt anger att så många de facto infann sig. Det saknas information om detta. Behovet var sannolikt 800, vilket motsvarar två bataljoner.

Slutligen, vad är det för nytt förband som skulle organiseras?

2016 organiserades ett territorieförsvarsförband i Murmansk av Norra marinen. Vilken beteckning förbandet har är inte känt. På Krim organiserades 2017 i Sevastopol en territorieförsvarsdivision (alt lokalförsvars-) med nummer 47. Förbandet skulle bemannas enbart med reservister och innehålla en antisabotagegrupp. Förbandet ska även övas flera gånger per år.

Murmansk, Sevastopol och Kaliningrad har det gemensamt att de är alla huvudhamnar för var sin marin. Det ligger därför nära

till hands att tro att i Kaliningrad organiseras en territorialförsvarsdivision precis som på de andra två platserna. Det är troligt att samma sak kommer att ske i Vladivostok.

Så den enda mobiliseringen vi har några uppgifter om handlar troligen om att öka försvaret av en plats av stor betydelse för Ryssland. En del bedömare anser att skapandet av dessa förband till och med ska ses som åtgärder för att kunna möta inre oroligheter motsvarande de ”färgade” revolutioner som den ryska ledningen är mycket orolig för.

Ingen mobilisering i Zapad kan knytas till att höja stridsvärdet hos insatta förband.

11. *Det nya mobiliseringssystemet*

I samband med att man påbörjade reduktionen av antalet voyenkomater började man även skissa på ett nytt mobiliseringssystem. Inledningsvis talades om att skapa en reserv av 5 000 f d kontraktsanställda som snabbt skulle kunna fylla upp aktuella förband. Märkligt nog hade Ukraina precis samma inriktning för sitt förändringsarbete.

Detta system kommer gradvis att introduceras under 2018 och leva parallellt med det gamla. Huruvida det på sikt kommer att helt ersätta det gamla återstår att se. Systemet kan inte skapa mobiliserade fältförband i sin nuvarande utformning beroende på att personalstyrkan som angetts ligger långt under vad ett sådant steg skulle kräva. Behövs förband bemannade med reservister måste man använda det gamla systemet tills vidare.

Det nya systemet syftar till att skapa bättre utbildade reservister för att fylla upp vakanser vid stående förband eller sätta upp nya förband men med troligen lägre målsättningar. Vad som prövats hittills vid olika försök är territorial- eller lokalförsvarsförband.

Det nya systemet kommer bara att producera ett antal tusen reservister. Något planmål för hur många reservister man totalt ska ha

i detta har inte angetts men tidigare siffror i samband med försök har varit 5-10 000 man. Troligen kommer siffran att öka om fler förband kommer att delta i utvecklingen.

Under 2018 ska alla förband påbörja arbetet med att skapa reserver.⁷⁷ Samtidigt kommer materielen till mobiliseringsförband att flyttas från äldre depåer till nya anläggningar och reduceras. Arbetet med att bygga dessa pågår men hur många år det kommer att ta innan all materiel, all ammunition och andra förnödenheter flyttats om i Ryssland plus att alla förband organiserat färdigt sina egna reserver går inte att uppskatta. Klart är att det är en flerårig process. En aspekt av denna som sällan kommer till tals är att det gamla systemet är och var mycket billigt i förhållande till de volymer det producerade medan det nya kommer att kosta försvarsbudgeten en hel del pengar. I en situation där Ryssland på grund av svag ekonomi och hårda prioriteringar även inom försvarsområdet ska avdela ökade resurser även för detta system kan det innebära ytterligare fördröjningar.

Till detta ska läggas att alla reservister i det nya systemet kommer att vara frivilliga på kontrakt.⁷⁸ Hur rekryteringen av dessa kommer att lyckas återstår att se.

Själva tanken på att ersätta hundratusentals soldater med 5 000 innebär att alla förband måste vara helt uppfyllda i fredstid, och i princip skulle man avsäga sig möjligheten att organisera reservförband. Serdjukovs planer var också att skapa en liten stående krigsmakt liksom i andra länder som av sagt sig värnplikten. Traditionalisterna förde fram att det var omöjligt att försvara världens största land med en liten om än mycket kvalificerad armé.⁷⁹

Det är för tidigt att idag säga hur utvecklingen av ett nytt mobiliseringssystem kommer att gå och om det till slut kommer att ersätta den gamla massmobiliseringen.

Vad var nytt i Zapad 17?

Det mesta som var nytt i Zapad 17 har att göra med teknik och materiel. För varje stor övning som Ryssland genomför ökas antalet nya ledningssystem, elledningssystem, spänningssystem, televapensystem och inslag av UAV. Så även i denna övning.

Beskrivning av dessa system ligger utanför denna text. Här kommer bara att redovisas övergripande slutsatser.

En av de stora chockerna i kriget mot Georgien var när man upptäckte att det inte gick att leda förbanden med den gamla materielen. Ledning skedde ofta med mobiltelefoner och GSM istället för militära ledningssystem. Samordning blev lidande och förluster ökade. Kriget i Tjetjenien hade visat på samma sak, men Georgien var ett krig utanför Rysslands gränser som exponerade bristerna.

Satsningen på att komma ikapp läget i väst och kanske till och med passera hade högsta prioritet.

Det kan tyckas underligt att ett land som Ryssland som nästan inte har någon produktion av elektronik för konsumeter (datorer, mobiltelefoner, tv-apparater etc) skulle ha möjlighet att åstadkomma en stark tillväxt inom militär elektronik.

En av förklaringarna ligger i det faktum att Ryssland har en av världens absolut bästa grupper av mjukvaruingenjörer. Redan vid sekelskiftet uppgav Microsoft⁸⁰ att hade man ett mjukvaruproblem som var bråttom vände man sig till amerikanska mjukvaruföretag för lösningen. Hade man ett stort eller gigantiskt problem vände man sig till indiska företag. Hade man ett omöjligt problem vände man sig till ryssarna!

Ryssland har förmåga att utveckla avancerade tekniska system om man prioriterar detta men många av dessa system innehåller komponenter från väst.

I Zapad var det viktigt att snarast etablera ett gemensamt ledningssystem över hela operationsområdet. Redan dag två var det klart. Ryska ledningssystem innehåller även ledningsstöd så att chefer kan fatta beslut genom att systemet analyserar och rekommenderar lösningar.

Eldledningssystem med stöd av UAV användes hela tiden. I kriget i Ukraina använder Ryssland UAV i stort sett dagligen för att leda eld och inhämta underrättelser liksom i Syrien. Ryssland ligger klart efter USA på detta område men satsar stort på att komma ikapp. Under 2017 levererades till milo Väst 30 nya UAV. Alla dessa är taktiska maskiner. Det finns ingen motsvarighet i Ryssland till USA:s Global Hawk. Ryssland har precis börjat med att försöka använda UAV med vapenlast. I kriget mot Ukraina i Donbass har ett mindre antal angrepp skett med UAV som släppt någon typ av sprängladdningar.

Vad gäller elektronisk krigföring har övningen innehållit omfattande insatser av denna som även stört förbindelser i Norge och Estland. Det ligger i sakens natur att elektronisk störning är ett massivt angrepp som är svårt att begränsa till geografin. Inga olyckshändelser som kan kopplas till dessa system har rapporterats.

Ryssland har under kriget i Ukraina använt ett flertal olika televapensystem med god effekt. Kriget tjänstgör som en stor testarena för dessa system. Inledningsvis var naturligtvis resultaten osäkra då ukrainarna hade gamla sovjetiska sambandssystem, men efter hand som Ukraina tillför moderna nya dito ökar även de ryska erfarenheterna av att slå mot just dessa.

Inom underhållsområdet gjordes en påtaglig satsning för att bygga upp ett fungerande system för en operation. Två underhållsbrigader var inblandade i verksamheten, och ingenjörförband samverkade med dessa för att skapa platser för upplag och förråd.

Pipelineförband deltog men detta är inget nytt i sig. Funktionen att lägga pipeline för att säkerställa i första hand bränsleförsörjning har funnits i många decennier i Sovjetunionen och Ryssland.

Järnvägstransporter för att få fram förbanden till operationsområdet genomfördes. Järnvägstransport är huvudtransportsättet i Ryssland. Förband koncentrerar inte till nya operationsområden med landsvägsmarsch. Det finns dock inga uppgifter om att järnvägstrupper övades i reparationer av skadade linjer eller broar vilket hade varit ett naturligt inslag.

Ny materiel visades upp och testades men det är enstaka exemplar. Några förband med helt ny materiel (d v s levererad det senaste året till förbandet) syntes inte med undantag för de som fått T-72B3.

Vad Zapad 17 visade upp var att man kan göra saker snabbare, säkrare, längre och uthålligare. Den demonstrerade även den stora satsningen på elektroniska system. Under 2017 producerades och levererades mer än 13 000 sambandsutrustningar, 433 olika televapensystem och 112 radarstationer enligt officiella siffror.⁸¹ Många av dessa sambandsutrustningar är dock grupp- och plutonskommunikationsmateriel inom det personliga utrustningssystemet Ratnik.

Något som har diskuterats länge i samband med ökande ryska förmågor är att Ryssland kan bilda en så kallad Anti-Access/Area Denial (A2/D2) zon med centrum i Kaliningrads Oblast. En sådan kan med stöd i de nya S-400 systemen grupperade där dominera hela södra Östersjön och försvåra alternativt förhindra fiendens (=Nato) flygstridskrafter att ta sig fram den vägen till Baltikum eller mål i Ryssland. Kompletterar man detta med de nya kustrobotssystemen och sjömålsrobotarna så gäller samma sak för Natos sjöstridskrafter. Systemen användes under Zapad, men frågan är om övningen

innehöll en sådan kraftsamling. Begreppet A2/D2 är ett Natobegrepp men förmågan finns i Ryssland. Resonemang kring detta ligger utanför denna text.

Vad har Ryssland lärt sig av Zapad?

Svaret på den frågan finns bara i Ryssland och under sekretess. System som inte fungerade kommer man inte att diskutera, och andra brister som en fiende kan skjuta in sig på är givetvis hemliga de också.

En utvärdering med president Putin som deltagare skedde dock den 22 november och från denna har ett av Putins yttranden publicerats. Enligt honom så ”misslyckades mobiliseringen och måste korrigeras”.⁸²

Vad avses med detta? Är det de fåtaliga faktiska inkallelserna som han avser? Nej, för han följer upp kommentaren med att ”vitryska depåer nu måste upprustas och man ska föra dit rysk materiel så att ryska förband bara behöver transportera dit personal”. Vad han avser är med andra ord att koncentrationen av stridskrafter till operationsområdet inte hade den hastighet och effektivitet man önskade och det är detta man ska åtgärda.

Den ryska materielen som ska föras till Vitryssland kommer att ägas av Vitryssland men är avsedd för Ryssland. Det innebär att i sammanhang som Wiendokumentets årliga anmälan om innehav av materiel blir Vitryssland skyldigt att anmäla dessa utrustningar. Först då ryska soldater anländer till depåerna blir materielen rysk.

Ur Nato-synpunkt måste detta ses som oroande. Antag att materiel för flera brigader och divisioner förhandslagras i Vitryssland. Tilltransport av trupp är mycket lättare att dölja än förband, varvid förvarningstiden minskar inför ett tänkbart angrepp västerut.

Hur stora resurser som avses återstår att se men utvecklingen är betydelsefull. Någon vitrysk reaktion på Putins kommentar har ännu inte noterats. Baserat på Vitrysslands tidigare reaktioner på basering av ryska stridskrafter i Vitryssland borde denna fråga vara svår att acceptera för Minsk.

Har Ryssland återtagit förlorade förmågor?

Svaret är otvetydigt ja. Jämför man med kriget i Georgien 2008 är det en annan rysk armé vi ser idag. De stora investeringar som skett, och de ur rysk synpunkt framgångsrika krigen i Ukraina och Georgien har gett resultat.

Ryssland har även utvecklat förmågor som Sovjetunionen inte hade. Ryska robot-system som S-400,⁸³ Iskander, Bal, Bastion⁸⁴ och Kalibr⁸⁵ är världsledande inom sina områden.

Ryssland är idag inte färdig med sin satsning men på god väg mot de mål som president Putin satt upp för krigsmakten. Många av de inledande tidsberäkningarna har fått revideras och en del projekt släpar med flera år men fortfarande går utvecklingen åt rätt håll från rysk synpunkt.

Hur långt har man då kommit i förmåga? Det mäts normalt med ett begrepp som kallas ”operativ förmåga”, och det i sin tur innebär att man mäter Rysslands förmåga i ett givet scenario mot en given motståndare och tidpunkt. Ett sätt att mäta detta är krigsspel. Var Ryssland står idag sett med Natos ögon är dock en helt annan utmaning än för tio år sedan.

Varför bör vi åter fokusera på rysk operativ förmåga?

Ryssland är sedan snart fyra år de facto i krig med Ukraina. Ryssland ockuperar Krim

och östra delarna av Donetsk och Lugansk oblast. Det är ett tankeväckande faktum att två grannländer till EU är i krig med varandra, och i Europa i årtal.

Ryssland ockuperar dessutom territorium i ytterligare ett grannland till EU: Moldavien. Därtill ockuperar man två provinser i Georgien och provocerar hela tiden landet med att flytta fram gränsmarkeringarna för de ockuperade områdena.

Ryssland genomför om än med problem och förseningar ett kraftfullt upprustningsprogram. Detta bekostas delvis genom att alla andra sektorer i staten får reduceringar inom sina ansvarsområden. Tanken på att ett land i EU skulle satsa på försvaret genom att minska på budgetmedel för sjukvård, skolor, äldreomsorg m m känns främmande men visar med vilken kraft Ryssland driver på i denna fråga.

Ryssland har idag i grova drag hunnit halvvägs till sina målsättningar. Fördröjningarna består i att produktionskapaciteten inte motsvarar behoven och att rekryteringen av ny personal inte har tillräckligt höga resultat.

Men för att mäta och uppskatta Rysslands nya förmågor måste vi se till tillståndet för den part som i första hand är den som Ryssland inriktar sig på att kunna möta.

Det är alltid lika förvånande att läsa kommentarer om att visserligen ökar Ryssland sina förmågor men är ingen match för Nato. Det verkar som om kunskapen om Natos läge är baserad på gamla uppgifter.

När Ryssland började sin långa och branta utförlöpa i militära förmågor 1991 så följde Nato efter om än med fördröjning. Det var lätt att inse för politiker att nu kunde man ta ut lite av fredsvinsterna och reducera försvarsanslagen. Samma sak hände i Sverige. Ryssland var ju inte längre att räkna med som militärt hot.

Så kom 9/11 och alla världens försvarsmakter började fokusera på nya fiender. Samma

gjorde alla världen underrättelsetjänster. När Ryssland gick i krig med Georgien var det visserligen en liten varningsklocka men samtidigt hade man visat på så stora brister att rysk förmåga gick att ignorera.

När Ryssland precis som alla andra länder trasslat sig igenom den ekonomiska krisen 2008 och oljepriserna gick upp, kunde Ryssland sakta men med allt mer ökande fart påbörja återställningen av sin krigsmakt. Till skillnad från Nato hade Ryssland fortfarande ett stort antal förband och mycket krigsmateriel, om än gammal. Det fanns något att bygga på.

Nato däremot hade avvecklat massor av förband och skrotat eller sålt mängder av materiel. Det Nato som många tänker på finns helt enkelt inte.

Rysslands utrikesminister Sergei Lavrov citerade⁸⁶ tidigt 2017 den tyske järnkanslern Otto von Bismarck som hade sagt: ”I militära sammanhang spelar avsikterna inte någon som helst roll, det viktiga är potentialen.”

Vilken potential hos Nato såg då den ryska militära underrättelsetjänsten GRU?

Tyskland

- 2015 uppgavs att av 93 Tornadoflygplan var 29 operativa.
- Av 68 nya Eurofighter var 37 operativa.
- 2017 uppgavs att av 8 nya transportflygplan A400M var ett flygbart.
- Västtyskland hade en gång 3 787 stridsvagnar. In november 2017 kunde Tyskland sätta in 88 av drygt 200 stridsvagnar.
- Samtliga sex tyska ubåtar var i slutet av 2017 ej operativa.
- 12 av Tysklands 27 attackhelikoptrar Tiger var i november 2017 operativa.

Detta är bara en liten del av befintlig information om läget i Bundeswehr.

Frankrike

- 61 procent av Frankrikes 241 stridsvagnar 2017 var operativa.
- Hälften av Frankrikes 171 st 12 cm granatkastare var operativa.

Frankrikes focus är operationer i Afrika

Storbritannien

- Den brittiska armén har inte varit så liten sedan tiden före Napoleonkrigen.
- Storbritannien planerar att lägga ned stora delar av sin amfibieförmåga.
- Brittiska flottan kan bara gå till sjöss med fartyg efter att ha kannibaliserat andra fartyg på reservdelar.
- Storbritannien ska avveckla ett av sina tre stridsvagnsregementen (i praktiken bataljoner).

Men USA då? USA är världens starkaste krigsmakt utan tvekan, men den krigsmakt som en gång i tiden skulle kunna ta upp striden med Ryssland finns inte. Förmågor att slåss mot en högteknologisk motståndare i europeisk terräng är starkt reducerade och måste återtats. Höga militära chefer i USA erkänner öppet att man ligger efter Ryssland inom ett antal områden, bland annat telekrig.⁸⁷

Utän att gå in på för mycket detaljer om Nato kan hänvisas till RAND:s rapport ”US Military Capabilities and Forces for a Dangerous World” (RAND 2017) där man drar slutsatsen att USA kan förlora ett krig mot Ryssland eller Kina. Det är givet att sådana här fakta rapporteras av GRU till både den politiska som militära ledningen.

Vi vet själva det svenska försvarets nuvarande status.

Det är inte bara det att Ryssland blir starkare utan även för att använda en idrottsmetafor – Ryssland ligger långt före väst i

kurvan vad gäller att återta förmågor för att vinna på ett europeiskt slagfält.

Ryssland är ännu inte så starkt som man vill bli och vi i väst är svagare än vi bör vara. Det är därför vi måste uppmärksamma vad som händer i vårt område alltmör.

Zapad 17 i sig var en normal övning men också ett steg framåt. Det är inte hotet som ökar utan potentialen, för att återgå till Bismarks ståndpunkt.

Författaren är överstelöjtnant mst med mångårig erfarenhet av underrättelsetjänst.

Noter

1. http://www.wikiwand.com/en/Russian_Armed_Forces.
2. Undantag är vissa förband som till exempel MotskB 55 i Kyzul i delrepubliken Tuva. Det är en bergsbrigad med bland annat hästar och man rekryterar lokalt för att få soldater som är vana vid terräng och klimat.
3. Marininfanteriförband som samverkar med Arméförband räknas in men inte Kustartilleri eller Kustrobotförband.
4. Till exempel anmälde Tysklands försvarsmister att 100 000 man skulle delta.
5. *Rossijskaja Gazeta* 2017-09-13.
6. <https://yle.fi/uutiset/3-9825611>.
7. Till exempel <https://belarusdigest.com/story/will-russia-occupy-belarus-in-2017/> från 2016-11-27.
8. GMotskB 27 står officiellt direkt under milostaben men har i andra källor pekats ut som ett förband under GPA 1. Förbandet har särskilda uppgifter i huvudstadsområdet varför underställande till GPA 1 förmodligen sker beroende på läget.
GPA 1=Gardespansararmé 1, MD 2=Motoriserade Skyttedivision 2, PD 4=Pansardivision 4, StrvB 6= Stridsvagnsbrigad 6, MotskB 27= Motoriserade Skyttebrigad 27. Taman och Kantemirovski är hedersnamn divisionerna fått.
9. Motskreg= Motoriserat Skytteregemente, Strvreg= Stridsvagnsregemente.
10. *RIA Novosti* bekräftar siffran, 2018-04-01. Se "Spring call: 128 thousand recruits for the 100th anniversary of the Russian military registration and enlistment offices".
11. Formellt står inte VDV (Vozdushno-desantnye voyska Rossii) Luftlandsättningstrupperna under Markstridskrafterna utan under C Gst, Chefen för Generalstaben, som är högste militära chef i Ryssland.
12. GLLD= Gardesluftlandsättningsdivision.
13. BMD= Boyevaya Mashina Desanta. Luftburet stridsfordon för luftlandsättningstrupperna.
14. Kofman, Michael: "Zapad watch – summary of day one", 2017-09-15, <https://russianmilitaryanalysis.wordpress.com/2017/09/15/zapad-watch-quick-roundup-of-day-one/>.
15. Il-76 är Rysslands vanligaste militära transportflygplan med en lyftkapacitet av minst 40 ton beroende av vilken variant och transportavstånd.
16. Bl a *Nezavisimoye Voyennoye Obozreniye*, 2017-12-23.
17. Ka-52 är en rysk attackhelikopter som nu införs efter hand som ersättning för den äldre Mi-24.
18. BMD-4 och BMD-MTM är luftburna pansarfordon som nu införs som ersättning för de äldre BMD-1 och BMD-2.
19. Strvbat = Stridsvagnsbataljon med normalt 31 till 40 stridsvagnar.
20. Su-34 är ett nytt tungt attackflygplan som ersätter det över trettio år gamla Su-24. Omkring 100 har levererats hittills.
21. Su-25 (ett lätt attackflygplan) finns normalt inte i Milo V. Vitryssland har ett antal men att vitryska skulle ha understött ryska förband i Ryssland bedöms som osannolikt. Med andra ord måste Su-25 förband ha tillförts. Frågan är om det skedde under eller före övningen.
22. Mi-28 är den andra av två nya attackhelikoptrar (den andra är Ka-52) som ersätter efter hand den äldre Mi-24.
23. T-90M är den senaste serielevererade stridsvagnen i Ryssland. T-80BVM är en starkt renoverad och modifierad av den över 40 år

- gamla T-80 stridsvagnen, BMP-T är ett nytt slags stridsfordon. I princip en stridsvagn men försett med automatkanoner och robotar och ska understödja stridsvagnar vid anfall.
24. 2S4 är en 240 m m Bandgranatkastare och den största artilleripjäsen i Ryssland. 2S7 är en 203 m m Bandkanon och den näst största.
 25. GLLD 76, 98 och 106 är tre av Rysslands fyra Luftlandsättningsdivisioner. Den fjärde är GLLD 7 och var inte med i Zapad.
 26. BTR (бронетранспортер) är en Pansarskyttebil. Ryssland använder antingen Pansarskyttefordon på band eller på hjul. Marininfanteriet har varianterna BTR-80 eller BTR-82.
 27. En bra sammanställning av rysk förmåga är: <https://breakingdefense.com/2018/02/electronic-warfare-trumps-cyber-for-detering-russia/>.
 28. Man sköt 400 km men har tidigare uppgett att räckvidd mot sjömål är 350.
 29. Till och med videon från helikopterns sikteskamera finns utlagd, <http://www.yapfiles.ru/s/how/1756678/38dd695ae47ae3c0af890282b013b053.mp4.html>.
 30. Tu-22 (Nato kodnamn Backfire) är ett medeltungt bombplan som ingår i ryska Fjärrflyget och bär antingen kärnvapen eller en last av konventionella bomber.
 31. <https://sputniknews.com/russia/201710261058543497-russia-airborne-troops-massive-drills/>.
 32. *Russian Defence Policy*, 2017-02-26.
 33. T-73B3 är den näst senaste varianten av den gamla ryska stridsvagnen T-72. Allra senast är T-72B3M1M. I princip är det vagnar som fått skydd uppgraderat och digitaliserats.
 34. LLB= Luftburen Brigad. Ryssland har fyra LLB med något olika inriktning.
 35. 2S25 (kallas i Ryssland även Sprut-SD) är en pansarvärnskanonvagn som med en vikt på 18 ton och en 125 m m kanon. Det gör den lättare för luftlandsättningsgrupperna att transportera.
 36. Status-6 eller Kanyon är en kärnkraftsdriven stor torped som bär en kärnladdning. Kan avfyra på mycket långa håll och avsikten är att slå ut hamnar. Har nyligen getts namnet "Poseidon" efter att ryska folket fick rösta.
 37. *Eurasia Daily Monitor*, 2018-01-22.
 38. AK-14= Armékår 14 med stab i Pechenga och två Motoriserade skyttebrigader underställda.
 39. De medel som avdelats för reparationer av *Kutznetzov* är mycket begränsade vilket dels leder till oklarhet om när hon blir klar och kanske räcker de bara till att byta ångpannor.
 40. För övrigt flög *Kutznetzov* flyg från land också när fartyget opererade utanför Syrien. Anledningen är bland annat att man inte kan starta med full last från fartyget och att man hade två olyckor med flygförluster vid insatsen.
 41. *Peter den Store* är tillsammans med sitt systerfartyg *Admiral Nakhimov* de två överlevande av de fyra Kirovkryssarna. De är världens största ytstridsfartyg. *Admiral Nakhimov* är i docka för omfattande renovering och kommer att avlösa *Peter den Store* som ska genomföra samma arbeten. Alla robotsystem ombord kommer att bytas ut. Till skillnad mot *Kutznetzov* som har ett mycket begränsat stridsvärde kommer de modifierade kryssarna bli fartyg med mycket högt stridsvärde.
 42. GMinfbrig 61= Gardesmarininfanteribrigad 61. En av Rysslands fem Marininfanteribrigader.
 43. Fskreg 137= Fallskärmsregemente 137. Ett av de två i divisionen.
 44. <https://thebarentsobserver.com/en/security/2018/03/russian-bombers-simulated-attack-against-radar-norways-barents-sea-coast#.Wp3HFDMF5QU.twitter>.
 45. Troligen GMotskbrig 20 och Motskbrig 34.
 46. A8 och A49 är 8:e armén och 49:e Armen i Södra Milo.
 47. GMotskbrig 30= Gardes Motoriserade Skyttebrigad 30.
 48. AK 68= Armékår 68 (i princip en reducerad armé). Ksp-Artdiv= Kulsprute-Artilleridivision. En Motoriserad Skyttedivision men utan en hel del av de pansrade trupptransportfordonen. Ett territorialförsvarsförband.
 49. ICBM= Intercontinental Ballistic Missile. Strategisk kärnvapenrobot.
 50. Stf C VDV Genlt Nikolaj Ignatov, 2017-07-13.
 51. *RIA Novosti*, 2017-11-17.
 52. En källa som redovisar sina beräkningar uppger markstridskrafterna till 243 500 man 2016. "Russia's New Ground Forces", *RUSI*, 2017, Appendix 1.
 53. Under 2018 ska två brigader i A58 uppgraderas till divisioner, *Izvestia*, 2018-02-17. Ytterligare två nya divisioner kan komma att sättas upp i närtid vid A58 Milo Syd.

54. <https://jamestown.org/program/many-soldiers-russia/>.
55. Siffran kan vara lägre. Se http://www.rosbalt.ru/blogs/2018/03/03/1686323.html?mc_cid=667980cad2&mc_eid=d49d37c51e.
56. Mobiliseringskontroll eller Beredskapsövning faller enligt Ryssland inte under Wiendokumentets bestämmelser.
57. *Voyenno-Promyshlenny Kuryer*, 2012-03-21.
58. <http://contract-army.ru/voenkomyat/>.
59. Aleksandr, Golts: "Implementing Reserve System an Uphill Battle for Russia", *Eurasia Daily Monitor*, vol 13, utg 115, 2016-06-27.
60. Det finns senare information om att Ledningen av minst AK 1 men troligen även AK 2 tagits över av den nya arméstaben GA 8 i Novotjerkassk. <http://euromaidanpress.com/2017/10/31/who-is-who-in-the-kremlin-proxy-donetsk-peoples-republic/#arvlbdata>.
61. McDermott, Roger: "Russia's New Model Army, Mobilization Reserves", *Eurasia Daily Monitor*, vol 8, utg 32, 2011-02-15.
62. Bara ett år tidigare hade C Gst sagt att man hade 700 000 reservister som skulle räcka till 100 brigader. 700 000 man är förmodligen den yngsta delgruppen av alla reservister. Totalt finns inom ramen för vad lagen uppger för ålder då man är reservist kanske upp till 20 miljoner reservister men en stor del av dessa, framför allt i de äldre grupperna är förmodligen inte längre fysiskt dugliga för tjänstgöring.
63. Ytterligare en armé på Kamtjatka kan vara under uppsättning 2018, *Daily Monitor*, 2018-02-07.
64. Det är inte klart om C Gst avsåg 180 brigader som mobiliseringsreserv eller till och med 180 brigader inklusive stående förband.
65. Det är inte klart om dessa mobiliseringsbrigader är bara Stridsvagn- och Motoriserade skyttebrigader eller om de även omfattar alla typer av brigader som Art, Lv och Ing.
66. <http://tass.com/defense/964569>.
67. Se exempel vid <https://bmpd.livejournal.com/3164365.html>.
68. *Krasnaya Zvezda*, 2018-01-31.
69. Sovjetunionen och Ryssland har fram till nyligen lagrat en stor del av sin ammunition utomhus. Ett nytt program med utbyggnad av arsenaler och bunkrar kommer att avsluta den epoken.
70. Vid besök vid Stridsvagnsreparationsfabriken i Lviv 2011 visades detta. Fabriken bedöms representativ även för Rysslands förmåga.
71. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_111767.htm#cl101.
72. *Eurasia Daily Monitor*, vol 13, utg 157, 2016-09-29.
73. Svensk terminologi. Nato hade en annan och Ryssland en egen.
74. GArtbrig 9= Gardesartilleribrigad 9. Ingår I A6 (6:e Armén).
75. Op. cit., Aleksandr, Golts, se not 60.
76. Man kan göra en jämförelse med inkallelserna av värnpliktiga. 2016 var det omkring en tredjedel som höll sig undan inkallelse till värnplikt när Voyenkomaterna sökte dem, <https://tvrzvezda.ru/news/forces/content/201803230749-t9iw.htm>.
77. *Izvestia*, 2018-02-07.
78. Detta kan ju ändras till att alla f d kontraktsanställda får en plikt att inställa sig men hittills har det inte varit med i diskussionerna.
79. Se C Fö Sergei Shoigu, *Gazeta.ru*, 2016-02-22, <https://www.gazeta.ru/army/2016/02/22/8081159.shtml>.
80. Vid Infowarcon 2000 i Washington DC.
81. Департамент информации и массовых коммуникаций Министерства обороны Российской Федерации, 31 января 2018 (Department of Information and Mass Communications of the Ministry of Defense of the Russian Federation, 2018-01-31).
82. *Kremlin.ru*, 2017-11-22.
83. S-400 är ett långräckviddigt luftvärnsrobot-system. Troligen det bästa långräckviddiga systemet i världen.
84. Bal och Bastion är två kustrobotsystem mot sjömål. Räckvidder 26 och 100 mil.
85. Kalibr är ett ryskt Kryssningsrobotsystem. Räckvidd upp till 250 mil beroende på val av robot. Har satts in i Syrien i omfattande mängd.
86. <https://www.reuters.com/article/idUSL23229299>.
87. Till exempel <https://www.rferl.org/a/ukraine-drones-artillery-ukrainian-forces/28994516.html>.